

Lakewood Daf Yomi

PRESENTED BY SRULY BORNSTEIN

לע״ן

ברוך דוב ז״ל בן יבלחט״א משה חיים ווידרא נ״י
הרב שמעון דוד בן ר' יעקב יוסף איידער זצ״ל

מראה מקומות רשפי אש

לע״ן מרים שיינדל בת יבלחט״א אפרים שמעון סינאוויץ

(6) גִּטִּין מו. [ע"ש]
(7) [לעיל ע"ד:
(8) שם (וע"ז). (7) זִיק
קִיא. קדושין ודף מ"א.
ינמות קיף; (8) ינמות
שם; כבורות מ"א
(9) שם מ"ג. מנחות
מב. ע"ש; (10) ע"י חו"ס
ברכות נ. ד"ה אלא
(רש"י); (11) פסחים ל.
יומא נז. זמנים ס: מנחות
נב. כבורות כ"ה; ע"י
כ. ישיעיה כ"ה. ע"י
מדרש תהלים פז ורש"י
תהלים שם, (12) כבורות
מ"א. (13) עמוד זה, ע"י
לעיל נז.

וורוא"ה. פירוש ינלה
 (רש"י ויקרא כב, כה)
 (ווארעלע). איינער.
 פירוש יין קהה, יין קוסם
 (רש"י ש"ב דף לה ע"ב
 ד"ה דלאקראס, ווימן חזק
 רש"י ע"ו דף יב ע"ב
 ד"ה חלל שמגו).
 פינדרובר"א. פירוש
 סדק רש"י מהד"ק ע"פ
 שטימ), חרין רש"י נדה
 דף נה ע"א ד"ה נעשה
 מקומו (לחלל):

פ כתי' בעיא, וכמו
 כיבמות: **ב** ס"א זלדו
 (גליון) וכו"ה במלאכת
 שלמה בשם הר"ם
 מיגאש: **ג** דבור זה
 ליתא בדפו"י והועתק
 לכאן בדפו"ח ממס'
 יבמות, ע"י מהר"ם
 שו"ץ: **ד** בכתי' נוסף
 מכל' הגוים: **ה** תרגום
 של סנורוס (גליון)
 תרגום יונתן בראשית יט'
 יא. היעב"ז מחק הגהה
 : 11

כִּי נִשְׁבְּעוּ אֲדָם וְנִשְׁאִי
 הַיְדֵּד, וְהָיוּ לְהוֹ
 לִתְחֻלָּתוֹ אֲשֶׁם־עֲמִיחֵי הוּא
 לֹא מֵשׁוּם דְּהוֹדֵר בְּרִיטִים.
 יוֹמִים שְׁנֵים רִבּוֹם
 שְׁלִישִׁי, וְזֶה יִשְׁתָּן
 הֵם בְּשִׁלְתֵּי נֶדֶה, עֲרֵדָה.
 עֲשֶׂה דְלִמְיָי מֵמִרְגָּלֵי
 (בְּמִזְדָּר) לְעֵדֶה הָרֵעָה
 יֵאָזֵר יִהְיֶשֶׁת וּלְכֵן
 [מ:] אֵין פְּחוּמָה מַעֲשִׂיהָ
 שְׁמֵלָמָה עַד מַחֵי יֵלֶדֶה
 הָרֵעָה הָחֹלָה
 יִהְיֶשֶׁת וּלְכֵן [מְגִילָה ב:ג:]

דשומששמה גברא.
בעל גוך כנמלה. בורסיה

מנפס למרואמונות ממוסד היח:
תיקרייה בסיפי בבא ותתיב: אינה
צושה לקרותו על מפתן היצת ליסב
סס אללו צפי הכל: קודשא.
ממשפת דופי: ¹² טלפח. עדים
כך אינה שואלת היינו אך יקרא שמו
עליה: ובוזן מנות ותולות בבעליהן.
כל אלו צעעליקן שפלים ומראות להם
תבה איו אלא שמנות תחמיהן
ושמנתעברות הן תולות את העובר
צצעל ונות להן צאנשים כל שהן
לפי שמנות תחמיהן: הוסיפו:
נעיהם. צנשים שאין צנשים:
יזעה. וזעה ממיל: שומא. וורוא"ה:

וַיַּעֲשֶׂה מִקוֹמוֹ צִלָּתָהּ. שֶׁנֶּאֱמָר שֶׁ
רוּחָם מִשְׁמִימָהּ הַמֶּכֶה: צִלָּתָהּ.
פִּינִדְרוֹר^א וְדוֹגְמָתָהּ שֶׁשִּׁחֲטָה חוּלִין
(דף קד). גַּבִּי מְנוֹר כְּלֵי חֶרֶס לְזִלְקִיה
נָוִי הוּא: לְעִצְיֹותָא. וְהִכִּי קָאֲמַר
מִלֵּן מִלֵּן לֵאשֶׁה שִׁיחַ וְדִידֵי מוֹצֵלִים
טַפִּים: גַּבִּי מוֹמִין תְּנִיא. הֵךְ מִתְנִי'
גַּבִּי מוֹמִין תְּנִיא דְקָא חֲשִׁיד זִיעָה
וְשׁוּמָא וְרִית הִפֵּה וְשֹׁאֵר מוֹמִין וְטַפִּים
צִין שֶׁנִּי דְלִי אֶשֶׁה. וּבִמְדָה. נִי לֵה:
וּבִמְדָה. יְהוֹ גָסִין (חֲמֹת) מִשֶּׁל חֲבֵרוֹמִיה
וְיֵהֵא מוֹס: וְצִיּוֹן יֵאֲמֹר. מִשּׁוֹס
לְחִירִי צֶה רַבִּי מֵיִשָּׁא נִקְטַע לֵה וְלִצִּין
לְאֲמַר אֵיט וְאֵשׁ יוֹלֵד לֵה לַעֲמִיד לֵאשׁ
שֶׁבְתִּיקִים מִקְרָא שֶׁכְּמוֹ^ב וְיִצְחָלוּ לֵאשׁ
כָּל אֲחִיסִי^א מִנְחָה לֵה' וְגו' כָּל מִקּוֹס
שִׁימְנָלוֹ שֶׁ יִשְׂרָאֵל יֵאֲמָרוּ הַעֲמִים
זֶהוּ מִבְּנֵי צִיּוֹן זֶה יוֹלֵד צֶה נִצְאָנוּ
שֶׁס: וְצִיּוֹן. כְּמוֹ וְשֹׁאֵלוֹ אֲנָשִׁי
הַמִּקּוֹס לֵאשְׁמוֹ (בְּרַשִׁית טו) עַל

הקוקה קולדה נכשלה וזמנתה כשהם אכלו חמוצים מרורים חלקי [במבית שם]. **נפסא גריב**
 [אך יקרה שמו יעלה]. **הדבורה**. **מקסי** [במבית שם]. **נפסא גריב** ו**מקסי**
 לא ידעו שיש להם יעמד [שם]. **קורדא**. ש"ן אלא נחשב כל כרטיס נעמנו [שבת קרי]
 מחוץ שגלו ממך ומתולדותיהם. עבר חרץ התשדור אומר אויבך נעמנו ויודיע את גדולתו
 את יולד שם במגזרים ובגל, ולפיו וגוי והשכח את שאות עכשיו ולבד [בגל יסוד]
זדר - ש"ט כתובות / תלמוד בבלי [עמוד 160] **תלמוד בבלי** **תלמוד בבלי**

אל כי נשבעו להם
רבים רב נחמן בר
ם שנים רבים שלשה
קדה כתיב בהו ר"מ
קירת חכם לא יחזיר
סרו צדק אלא מפני
פלגי רבי מאיר סבר
ששתו בב"ד ר' אלעזר
תתבזה אשתו בב"ד
שה חשובה עסקינן
תסר בקרובותיה אי
ווא שהלך אצל חכם
פא אותו מקודשת
ולמא הכא באדם
לא ניהא לי דאיתסר
הו ניהא לה כדריש
מיתב טן דו מלמיתב
מושמנא גברא כורסיה
פא אמר דנפסא
ותייתב רב אשי
בעי¹⁶ מלפחי לקידרא

ומראך נאווה: תני ר' נתן
רבא קמיה דרב אשי למי
נגיא וכמה אמר אביי של
גסין משל חברותיה ה"ז
וי משמיה דר' יהושע בן
ר בר חנה אני ראיתי ערב
נגה ^א ולציון יאמר איש וא
בריה דר' יהושע בן לו
אביי ^ב וחד מינייהו עדף^א
יף כתרי מינייהו דהא רבי
רבנן כי סליק להתם
מן ועודה בבית אביה
מומין הללו וגסתחפה שדהו
י שלא נתארסה היו בה מ
מים אומרים במה דברים

מִנְנוּתוֹ מֵאִסָּה מִנֶּפֶץ לִמֶּר. דִּקְלָא גְבֵרָא.
וְהָאֵלֶּיךָ כֹּחַ:] מוֹדִינִי אֵלֶּיךָ. הָאִמּוּרִין צִנּוּר פֶּסֶם
כְּמוֹ תַּקְהִינָה שִׁנְיָו (יִרְמִיָּהוּ לֵא) [עִירֹבֶת בֹּהֶם
מִמֶּנּוּ מִזְרִים וְצִלָּה שֶׁהֵם רוֹאִים עִמָּה אֵת גְּדוּלְתָּהּ
וְעֵלֶיָּה יֵהוּ אֲזִמְרִים פְּלוּגֵי יוֹלֵד בָּהּ. וְהוּא

צבחים שהעבודה לפי שעה
אפשר שמרחיבה ועוזרת ואין
עובדת שעשויה להתרפאות
מוקי מחנ"צ בשאינה עובדת הא
עוזרת בין עוזרין קמני וע"ל
עוזרת שעשויה להתרפאות
ו לא העבירה כבר לעבודה
מחילה רגלי הא' ומעברה היו

פִּי שֶׁכֵּל הַמוֹמִין וכו'.

מִכְבוֹרוֹת מִפְּרֵשׁ לֵהוּ.

תִּנְתָּנָה הוֹסִיפוּ לַדִּלְהָה עֲלֵיהֶן עֲלֵיהֶן.

תִּנְתָּנָה שְׁמוּמָה וְיִרְיָה הֶפֶה.

קִטְנָה שֵׁשׁ בָּהּ.

הִ"ו מוֹם גְּדוּלָּה.

יִשְׂרָאֵן הַעֵר הִ"ו מוֹם אִתּוֹ.

קִטְנָה אִין הוּא שְׁמוֹ אִתּוֹ.

גְּדוּלָּה פִּי רֶשֶׁבֶג עַד.

הַאִסְטֻלְקִי.

בְּאִסְרִי.

אִרְיָה הָא מִלְתָּאִם.

מִגְבָּרָא רַבָּא שְׁמַעְנָה לִיָּה.

יִמְנֵי שִׁילָא (שְׁמוּמָה כְּלָב).

וְנִשְׁכָּה כְּלָב וְנִשְׁכָּה.

קִטְנָה צִלְתָּ הִ"ו מוֹם.

תִּנְתָּנָה בִּירָאָה כִּין דִּדִּי.

שְׁמָה סִכְרָא רִיָּה.

הַאִסְטֻלְקִי.

הַאִסְטֻלְקִי.

חשק שלמה
על תו' רי"ד

(א) וְלֹא הָפּוּם פָּנִי

[יהושע מ, יח]

אֶת מִרְאִיד הַשְּׁמִיעִי
אֶת קוֹלֶד בִּי קוֹלֶד עֶרֶב
וּמִרְאִיד גִּאֲוָה:

[תהלים פז, ה]

אכל קל ואין חסרון כיס
באדם. כל זמן
מנחה לה' ציון יאמר
יהי וצבא מנשאים אותם
העיירות [תהילים פז, ה].

מסורת הש"ס
עם הוספות

[illegible]

דגופא לומר האולא וספק בידיו על
שעת אירוסין מה היא העמדה הגוף
על חוקתו של קודם לכן והרי נולדה
בחולה והלא נמי לא אמרינן העמדה
הגוף על חוקתו וכלל מומין נולדה:
התאן דרבן גמליאל דאמר. הסם
הוא נאמנת דמוקה דגופא עדיפא:
תברא. קשאי רישא לספא: **מי**
ששנה זו לא שנה זו. רישא לרבי
יהושע והוא הדין לנכנסה לרשות
הבעל וספא לרבן גמליאל וה"ה
לעודה צינת אביה שאין לנו טעם
לחלק בין עודה צינת אביה לנכנסה
לחופה: לא תימא רבי יהושע לא
הו"ה בתר חופה דגופא ה"ה אפי'

תוס' ד"ה מי ששנה זו
דכו' קשה דא"כ וכו'.
ע' שבת נב ע"ז חוס'
ד"ה תזרא וע' יצמות י
ע"ז חד"ה וליחמי:

היה לו (לוי) דמסתפינה היה
היה והסניגור (בן צבי),
"וישנה חכמה" [ב] (צפני)
[ה] (הרבה) [ב] (צפני)
היה לו (לוי) דמסתפינה היה
היה והסניגור (בן צבי),
"וישנה חכמה" [ב] (צפני)
[ה] (הרבה) [ב] (צפני)

[illegible]

משתמרתה והיא עודה צבית אביה
ס כאן נמצאו כאן היו הרי צבית אביה
סיפא פליגי ואפילו צא לדין צעודה
יפא דהיא נאמנת: אמר י"ד. לעולם
היו הוא ומשתמרתה משום דאביה
שרא צה מומין הללו משתמרתה
דלא היא דאביה תרתי ליפות כמה
והא היו צה בשעת אירוסין שהכל
יעה אביה ואולי וכאן נמצאו שזה אין
אפי' כאן היו קודם קלושין וזה הוכחה
לדוע שצדקה ונדע לו ורבה וניסיון:

לְטוֹמָאָה שְׂהִיָּה בּוֹ נִגַּע אֶחָד שְׁחִין אֹ
אֶסְפֵּן וְזֶה וְכֵן מִשְׁמַע שְׁבָלֵי מִיר (דף
חֻזְקַת שֵׁלָה הִיָּה בּוֹ נִגַּע אַחַד) לְדִיכָא
יְלִין מֵהֶסֶם דְּשִׁמְיָה הֶסֶם דְּכַמְיָה קִרָּא
אֶל דְּלָא אֵלִין רַבִּי יוֹסֵעַ בְּתַר חֻזְקָה
קֻדָּם לְבִרְתָּהּ מִיּוֹד. לְרֵשׁ מִדְּכַמְיָה^(ב)
מֵהִיָּא דְהַשׁוּכֵר אֶת הַפְּעוּלִים (ב"מ
רְשׁוּת הַאֵבֶן עַל חֻזְקוֹ דֵּהָא אִתְּרַע
נִזְנָאֵת רִיעוּתָא בְּרִשְׁוֹת הַעֲבֵל שְׁשִׁאָה
כּוֹל לְהִיּוֹת שְׁנֵאנָסָה תַחַת עֲבֵלָה דְּרִי
: הַוָּלִין דּוּדְרִי בְּרִשְׁוֹת אֲבֵיָּה נִאָּסָה:
וּמִדָּל

הרה כשמשתנה הליון לאחר הסגר ולרצון אם נכנס למ
מראיתו בשבוע של הסגר שהוא סימן טהרה דכחיד (ש)

מזנת והיא בראוה מעוברת שנמצא הספק עצמה ואפ"ה אמר ר"ה דגא נאמנת, י"ל היכא
אוליין בתר חזקה דגופא ה"מ כי קאי באפה דחזקה דממונת דכאן נמצאו שביקיה לחזקה דגופא
כל ה"ל דלא קאי באפה דחזקה דממונת אף על גב דכאן נמצא הספק אוליין בתר חזקה דגופא:
ד (א) נראה דל"ל וזמנים אומרים דנעומוי שנעלי אינו יכול לטעון דלא קלא וזמנים הוא.

תלמוד בבלי <עוז והדר> - טז כתובות / תלמוד בבלי {עמוד 161} (726077)

תרפב

במדבר לב מטות

[אוצר החכמה]

אונקלוס

כִּלְי־זֶהָב אֶצְעֵדָה וְצִמִּיד טַבַּעַת עֲגִיל וְכוּמֹז
לְכַפֵּר עַל־נַפְשֵׁינוּ לִפְנֵי יְהוָה: נא וַיִּקַּח מֹשֶׁה
וְאֶלְעָזָר הַכֹּהֵן אֶת־הַזֶּהָב מֵאֵתָם כֹּל כִּלְי
מַעֲשֵׂה: נב וַיְהִי | כִּלְי־זֶהָב הַתְּרוּמָה אֲשֶׁר
הָרִימוּ לַיהוָה שֵׁשֶׁה עָשָׂר אֶלְפֵי שְׁבַע־מֵאוֹת
וְחֲמִשִּׁים שֶׁקֶל מֵאֵת שְׂרֵי הָאֲלָפִים וּמֵאֵת שְׂרֵי
הַמֵּאוֹת: נג אֲנִשִּׁי הַצָּבָא בָּזְזוּ אִישׁ לוֹ:
נד וַיִּקַּח מֹשֶׁה וְאֶלְעָזָר הַכֹּהֵן אֶת־הַזֶּהָב מֵאֵת
שְׂרֵי הָאֲלָפִים וְהַמֵּאוֹת וַיָּבֹאוּ אֹתוֹ אֶל־אַהֲרֹן
מוֹעֵד וּפְרוֹן לְבִנְי־יִשְׂרָאֵל לִפְנֵי יְהוָה: פ שְׂשִׁי
שְׁלִישִׁי כִשְׁהֵן מַחֻבְרִין **לב** א וּמִקְנֶה | רֹב הָיָה
לְבִנְי רְאוּבֵן וּלְבִנְי־גַד עָצוּם מְאֹד וַיִּרְאוּ אֶת־
אֶרֶץ יַעֲזֹר וְאֶת־אֶרֶץ גִּלְעָד וְהִנֵּה הַמָּקוֹם
מָקוֹם מִקְנֶה: ב וַיָּבֹאוּ בְנֵי־גַד וּבְנֵי רְאוּבֵן
וַיֹּאמְרוּ אֶל־מֹשֶׁה וְאֶל־אֶלְעָזָר הַכֹּהֵן וְאֶל־
נְשִׂאֵי הָעֵדָה לֵאמֹר: ג עֲטֹרוֹת וְדִיבֹן וַיַּעֲזֹר
וְנִמְרָה וְחֶשְׁבֹּן וְאֶלְעֵלָה וּשְׁבַם וְנָבו וּבְעֵן:
ד הָאֶרֶץ אֲשֶׁר הִכָּה יְהוָה לִפְנֵי עַדְתִּי יִשְׂרָאֵל
אֶרֶץ מִקְנֶה הוּא וְלַעֲבָדֶיךָ מִקְנֶה: ה
וַיֹּאמְרוּ אִם־מִצָּאֵנוּ חֵן בְּעֵינֶיךָ יִתֵּן
אֶת־הָאֶרֶץ הַזֹּאת לַעֲבָדֶיךָ לְאֶחָזָה אֶל־תַּעֲבֹרְנוּ אֶת־הַיַּרְדֵּן: ו וַיֹּאמֶר

גִּבְרָה דִּי אֲשַׁכַּח מִן דְּדִהֵב שִׁירִין
וְשִׁבְכִין עֲזָקָן קִדְשִׁין וּמַחֲזֹף
לְכַפֵּרָא עַל נַפְשָׁתָנָא קָדָם יי:
נא וְנִסְבַּ מֹשֶׁה וְאֶלְעָזָר כֹּהֲנָא יִת
דִּהֲבָא מִנְהוֹן כֹּל מִן דְּעִבְדָּא:
נב וַיְהִי כֹל דִּהֲבָא אֶפְרָשׁוּתָא דִּי
אֶפְרָשִׁישׁוּ קָדָם יי שְׁתַּת עֲשָׂר
אֲלָפִין שְׁבַע מֵאָה וְחֲמִשִּׁין סָלְעִין
מִן רַבְּנֵי אֲלָפִין וּמִן רַבְּנֵי מֵאוֹתָא:
נג גִּבְרֵי דְחִילָא בָּזְזוּ גִבְרָה לְנַפְשָׁה:
נד וְנִסְבַּ מֹשֶׁה וְאֶלְעָזָר כֹּהֲנָא יִת
דִּהֲבָא מִן רַבְּנֵי אֲלָפִין וּמֵאוֹתָא
וְאִיתִיאוּ יִתָּה לְמַשְׁכֵּן זִמְנָא
דְּכִרְנָא לְבִנְי יִשְׂרָאֵל קָדָם יי:
א וּבְעִיר סְגִי הָיָה לְבִנְי רְאוּבֵן
וּלְבִנְי גַּד תְּקִיף לְחֻדָּא וְחֻזּוֹ יִת
אֶרֶץ יַעֲזֹר וְיִת אֶרֶץ גִּלְעָד וְהָא
אֶתְרָא אֶתְרָא פֶּשֶׁר לְבֵית בְּעִיר:
ב וְאֹתוֹ בְּנֵי גַד וּבְנֵי רְאוּבֵן וְאָמְרוּ
לְמֹשֶׁה וְלְאֶלְעָזָר כֹּהֲנָא וּלְרַבְּרֵי
כְּנֻשָּׁתָא לְמִימָר: ג מְכַלְלָתָא
וּמִלְבִּשָׁתָא וְכוּמָרִין דְּבֵית (נ"א)
וּמִכּוֹר וּבֵית) נִמְרִין וּבֵית חֶשְׁבִּין
וּבְעֵל דִּיבּוֹן (נ"א וּבְעֵלִי דְּכָבָא)
וְסִימָא וּקְבוּרָתָא דְּמֹשֶׁה וּבְעֹן:
ד אֶרֶץ דִּי מִחָא יי יִת יִתְבַּהֲא
קָדָם כְּנֻשָּׁתָא דִּישְׂרָאֵל אֶרֶץ כְּשָׂרָא
לְבֵית בְּעִיר הִיא וְלַעֲבָדֶיךָ אֵית
בְּעִיר: ה וְאָמְרוּ אִם אֲשַׁכְחָנָא
רַחֲמִין בְּעֵינֶיךָ תִּתֵּיבָה יִת אֶרֶץ
הָאֵל לַעֲבָדֶיךָ לְאַחְסָנָא לֹא
תַעֲבֹרְנָא יִת יַרְדֵּנָא: ו וְאָמַר מֹשֶׁה
לְבִנְי גַּד וּלְבִנְי רְאוּבֵן הֲאִחִיכֹן
יִיתוֹן לְאַגְחָא קִרְבָּא וְאַתּוֹן תִּתְּבוֹן

רש"י

(ט) אֶצְעֵדָה. אֵלּוֹ לְמִידֵּים שֶׁל רֶגֶל: וְצִמִּיד. שֶׁל יָד: עֲגִיל. נִזְמִי אֲזוֹן (יְרוּשָׁלַיִם שִׁנְתָּה פ"ו ה"ד): וְכוּמֹז. דְּפוּס שֶׁל צִית הַרְחָס,
לְכַפֵּר עַל הַהִרְוֹר הַלְצִיד שֶׁל צִנּוֹת מִדִּין (שִׁנְתָּה ס"ד): לֵב (ג) עֲטֹרוֹת וְדִיבּוֹן וְגו'. מֵאֲרֵץ סִיחֹן וְעוֹג הִיוּ: (ו) הָאֲחִיכֶם.

שפתי חכמים הקצר

כד. כִּי עוֹד לֹא הוֹתֵר לָהֶם אֵשֶׁת יִפֹּת תּוֹאֵר כִּי אִם אַחֵר שְׁבַע שִׁכְבְּשׁוּ וְחָלְקוּ (אִמְ"ש). וְעוֹד אֲפֻשֶׁר לּוֹמַר, שֶׁלֹּא הוֹתֵר לָהֶם כִּי אִם בְּמַלְחָמָה הִרְשׁוּת, וּמַלְחָמַת מִדִּין הִיָּתָה דּוּמָה לְמַלְחָמַת חוּבָה, שֶׁלֹּא הוֹתֵר לָהֶם חֵטְף וְנִשִּׁים שֶׁאֵינָן רְאוּיוֹת לִיבְעַל (צ"ל עִיר"ש). א. שֶׁלֹּא תֵּאֵמַר

אונקלוס

במדבר לב מטות תרפג

הָכֵא: וְלָמָּה תִּנְיָאוּן אֶת־לֵב בְּנֵי יִשְׂרָאֵל מִלְּמַעַבְר לָאֲרֻעָא דִּיהֵב לְהוֹן יי: הַ כְּדִין עֲבָדוּ אֲבִהֶתְכוֹן כְּד שְׁלֵחִית יִתְהוֹן מֶרְקֶם גִּיּאָה לְמַחֲזִי יִת אֲרֻעָא: ט וּסְלִיקוּ עַד נִחְלָא דְאַתְכֻּלָּא וְחִזּוּ יִת אֲרֻעָא וְאִנְיָאוּ יִת לָבָא דְבָנֵי יִשְׂרָאֵל בְּדִיל דְּלֹא לְמַעַל לָאֲרֻעָא דִּיהֵב לְהוֹן יי: וְתַקַּף רִגְזָא דִּי בִּיּוֹמָא הַהוּא וְקָנִים לְמִימָר: יא אִם יִחֲזוּן גְּבֵרָיָא דְסְלִיקוּ מִמְּצָרִים מִבַּר עֲשִׂרִין שָׁנִין וְלַעֲלֹא יִת אֲרֻעָא דִּי קִימִית לְאַבְרָהָם לִיצְחָק וְלִיעֶקֶב אֲרִי לֹא אֲשֻׁלִּימוּ בְּתֵר דִּחְלָתִי: יב אֲלֵהֵן כָּלֵב בַּר יִפְנֶה קִנְזָּה וְיִהְיֶשֶׁע בַּר נֹון אֲרִי אֲשֻׁלִּימוּ בְּתֵר דִּחְלָתָא דִּי: יג וְתַקַּף רִגְזָא דִּי בִּישְׂרָאֵל וְאַחֲרֵינוּן בְּמִדְבָּרָא אַרְבַּעִין שָׁנִין עַד דְּסָף כָּל דְּרָא דְעָבַד דְּבִישׁ קָדָם יי: יד וְהָא קִמְתוּן בְּתֵר אֲבִהֶתְכוֹן תַּלְמִידֵי גְבֵרָיָא חִיבָיָא לְאַוִּסְפָּא עוֹד עַל תַּקוּף רִגְזָא דִּי לְיִשְׂרָאֵל: טו אֲרִי תַתּוּבִין מִבְּתֵר דִּחְלָתָא וְיוֹסֵף עוֹד לְאַחֲרֵיתָהוֹן בְּמִדְבָּרָא וְתַחֲבִלוֹן לְכָל עַמָּא הָדִין: טז וְקָרִיבוּ לְוַתָּה וְאַמְרוּ חֲטִרִין דָּעֵן נִבְנִי לְבַעֲדִנָּא הָכֵא וְקָרוּן לְטַפְלָנָא: יז וְאַנְחָנָא

פֶּה: ז וְלָמָּה תִּנְיָאוּן אֶת־לֵב בְּנֵי יִשְׂרָאֵל מִעֵבֶר אֶל־הָאָרֶץ אֲשֶׁר־נָתַן לָהֶם יְהוָה: ח כֹּה עָשׂוּ אֲבֹתֵיכֶם בְּשַׁלְּחִי אֹתָם מִקֶּדֶשׁ בְּרִנֵּעַ לִרְאוֹת אֶת־הָאָרֶץ: ט וַיַּעֲלוּ עַד־נַחַל אֲשַׁכּוֹל וַיִּרְאוּ אֶת־הָאָרֶץ וַיָּנִיאוּ אֶת־לֵב בְּנֵי יִשְׂרָאֵל לְבִלְתִּי־בֹא אֶל־הָאָרֶץ אֲשֶׁר־נָתַן לָהֶם יְהוָה: י וַיַּחֲרֹאֲף יְהוָה בַּיּוֹם הַהוּא וַיִּשָּׁבַע לֵאמֹר: יא אִם־יִרְאוּ הָאֲנָשִׁים הָעֹלִים מִמְּצָרִים מִבֶּן עֲשָׂרִים שָׁנָה וּמַעֲלָה אֵת הָאֲדָמָה אֲשֶׁר נִשְׁבַּעְתִּי לְאַבְרָהָם לִיצְחָק וְלִיעֶקֶב כִּי לֹא־מָלְאוּ אַחֲרָי: יב בְּלָתִי כָלֵב בֶּן־יִפְנֶה הַקִּנְזִי וַיִּהְיֶשֶׁע בֶּן־נֹון כִּי מָלְאוּ אַחֲרֵי יְהוָה: יג וַיַּחֲרֹאֲף יְהוָה בִּישְׂרָאֵל וַיִּנַּעַם בְּמִדְבָּר אַרְבַּעִים שָׁנָה עַד־תָּם כָּל־הַדּוֹר הָעֹשֶׂה הָרַע בְּעֵינֵי יְהוָה: יד וַהֲנֵה קִמְתָּם תַּחַת אֲבֹתֵיכֶם תִּרְבוּת אֲנָשִׁים חֲטָאִים לְסָפוֹת עוֹד עַל חֲרוֹן אַף־יְהוָה אֶל־יִשְׂרָאֵל: טו כִּי תִשׁוּבֶן מֵאַחֲרָיו וַיִּסָּף עוֹד לְהַנִּיחוּ בְּמִדְבָּר וּשְׁחַתָּם לְכָל־הָעָם הַזֶּה: טז וַיִּגְשׁוּ אֵלָיו וַיֹּאמְרוּ גְּדַרְתָּ צֹאן נִבְנָה לְמִקְנֵנוּ פֶה וְעָרִים לְטַפְּנוּ: יז וַאֲנַחְנוּ נַחֲלִין חֲשִׁים לִפְנֵי בְנֵי יִשְׂרָאֵל

רש"י

לשון תמימה הוא: (י) ולמה תניאון. חסירו ותמניעו לזם מעצור, שיהיו סגורים שחתם יראים לעצור מפני המלחמה וחזוק הערים והעם: (ח) מִקֶּדֶשׁ בְּרִנֵּעַ. כך שמה, ושמי קדש היו: (יג) הקנזי. תורגו של קנז היה, וילדה לו אמו של כלב את עמיאל (פסוק יא): (יג) ויניעם. ויטלטלם, מן קנז וְנָדָה (בראשית ד יג). [ס"א וטלטלם צנע ונד]: (יד) לְסָפוֹת. כמו סָפוּ שָׁנָה עַל שָׁנָה (ישעיה כט א), עלותיקם סָפוּ וגו' (ירמיה יא), לשון תוספת: (טז) נִבְנָה לְמִקְנֵנוּ פֶה. חסים היו על

ממונם יותר מצניהם וצנותיהם, שהקדימו מקניהם לטפס. אמר להם משה (פסוק כד), לא כן, עשו העיקר עיקר והטפל טפל, צנו לזם תחלה ערים לטפסם ואחר כך 'גדרות לנאנכס' (תנחומא י) (י) ואנחנו נחליץ חושים. מדיין [ס"א מדרין] מהירים, כמו מהר שָׁלַל חַשׁ צִו (ישעיה ח ג), ימהר יחשֶׁה (שם ה ט): לִפְנֵי בְנֵי יִשְׂרָאֵל. צראשי גייסות, מחזק שגזורים היו, שכן נאמר צנע (דברים לג כ) וְתַרְף זָרוּעַ אֶף קִדְקֵד. ואף משה חזר ופירש להם צאלה הדברים (שם ג יח) וְאֵלָו אֶתְכֶם

שפתי חכמים הקצר

(פסוק לג) (גריא). ב. לֹא 'קדש' לבד, 'רברנע' שם המושל בה, כמו 'אלוני ממרא' (בראשית יג יח) (רא"ם). ג. וְנִקְרָא 'קנזי' על שם אמו, שנשאת אחר

הואיל ונסמכה פרשה זו למלחמת מדין (לפיל לא א-יב) שהערים האלו היו ממדין, לכן פירש שמארץ סיחון ועוג היו כמו שכתוב בסוף הפרשה

תרפד

במדבר לב מטות

אונקלוס

עַד אֲשֶׁר אִם־הִבִּיאֲנָם אֶל־מְקוֹמָם וַיֵּשֶׁב
טַפָּנוּ בְּעָרֵי הַמִּבְצָר מִפְּנֵי יֵשְׁבֵי הָאָרֶץ: יֵה לֹא
נָשׁוּב אֶל־בְּתִינוּ עַד הַתְּנַחֵל בְּנֵי יִשְׂרָאֵל אִישׁ
נַחֲלָתוֹ: יֵה כִּי לֹא נִנְחַל אִתָּם מַעֲבָר לִירֵדוֹן
וְהִלָּאָה כִּי בָאָה נַחֲלָתָנוּ אֵלֵינוּ מַעֲבָר הִירֵדוֹן
מִזְרָחָה: פִּי שְׂבִיעִי רְבִיעִי כִשְׁהֵן מַחוּבְרִין כִּי וַיֹּאמֶר
אֲלֵיהֶם מֹשֶׁה אִם־תַּעֲשׂוּן אֶת־הַדְּבָר הַזֶּה
אִם־תַּחֲלֹצוּ לִפְנֵי יְהוָה לַמַּלְחָמָה: כֹּא וְעָבַר
לָכֶם כָּל־חֲלוּץ אֶת־הִירֵדוֹן לִפְנֵי יְהוָה עַד
הִוְרִישׁוּ אֶת־אִיְּבוֹ מִפְּנֵיו: כֹּא וְנִכְבְּשָׁה הָאָרֶץ
לִפְנֵי יְהוָה וְאַחֵר תֵּשְׁבוּ וְהִייתֶם נָקִים מִיְּהוָה
וּמִיִּשְׂרָאֵל וְהִיטָה הָאָרֶץ הַזֹּאת לָכֶם לְאַחֲזָה
לִפְנֵי יְהוָה: כֹּא וְאִם־לֹא תַעֲשׂוּן כֹּן הִנֵּה
חֲטַאתֶם לַיהוָה וְדַעוּ חֲטַאתְכֶם אֲשֶׁר תִּמְצָא
אִתְּכֶם: כֹּד בְּנוֹ־לָכֶם עָרִים לְטַפְּכֶם וּגְדֵרֹת
לְצִנְאֲכֶם וְהִיצֵא מִפִּיכֶם תַּעֲשׂוּ: כֹּה וַיֹּאמֶר

נִזְדָּרוּ מִבְּעֵין קָדָם בְּנֵי יִשְׂרָאֵל עַד
דִּי נַעֲלָנוּן לְאַתְרָהוֹן וַיִּתְּבוּן
טַפְּלָנָא בְּקָרוּין פְּרִיכָן מִן קָדָם
יְתִבִּי אֶרְעָא: יֵה לֹא נָתוּב לְבִתְנָא
עַד דִּי־חֲסָנוּן בְּנֵי יִשְׂרָאֵל גִּבְר
אֲחִסְנָתָה: יֵה אֲרִי לֹא נַחֲסֵן עִמָּהוֹן
מַעֲבָרָא לִירֵדָנָא וְלִהְלֹא אֲרִי
קַבְלָנָא אֲחִסְנָתָנָא לָנָא מַעֲבָרָא
לִירֵדָנָא מְדַנְחָא: כִּי וַאֲמַר לְהוֹן
מֹשֶׁה אִם תַּעֲבֹדוֹן יֵה פִתְגָמָא
הָדִין אִם תִּזְדָּרוּן קָדָם עֲמָא דִּי
לְקַרְבָּא: כֹּא וַיַּעֲבֹר לָכוֹן כָּל דְּמִזְרֹז
יֵה יִרְדָּנָא קָדָם עֲמָא דִּי עַד
דִּי־תִרְפָּא יֵה בַעֲלֵי דְכַבּוּהִי מִן
קָדָמוּהִי: כֹּא וְתִתְּכַבֵּשׁ אֶרְעָא קָדָם
עֲמָא דִּי וּבִתְרָא כֹן תִּתְּבוּן וְתַהוֹן
וְכַאֲדִין קָדָם יֵה וּמִיִּשְׂרָאֵל וְתַהִי
אֶרְעָא הָדָא לָכוֹן לְאַחֲסָנָא קָדָם
יֵה: כֹּא וְאִם לֹא תַעֲבֹדוֹן כֹּן הָא
חֲבָתוֹן קָדָם יֵה וְדַעוּ חֲוִבְתְּכוֹן דִּי
תִּשְׁפַּח יִתְכוֹן: כֹּד בְּנוּ לָכוֹן קָרוּין
לְטַפְּלָכוֹן וְחֲטָרִין לְעִנְכוֹן וְדִי־פִק
מִפְּמָכוֹן תַּעֲבֹדוֹן: כֹּה וַאֲמַר שְׁבָטָא
דְּבְנֵי (כֹּא וַאֲמָרוּ בְנֵי) גֹד וּבְנֵי
רְאוּבֵן לְמֹשֶׁה לְמִימָר עֲבָדוּ
יַעֲבֹדוֹן כָּמָא דִּי רַבּוּנִי מִפְּקָד:
כֹּא טַפְּלָנָא נִשְׁנָא גִיתָנָא וְכָל
בְּעִירָנָא יְהוֹן תִּפְּן בְּקָרוּי גִלְעָד:

בְּנֵי־גֹד וּבְנֵי רְאוּבֵן אֶל־מֹשֶׁה לֵאמֹר עֲבָדִיךָ יַעֲשׂוּ כַּאֲשֶׁר אָדָנִי
מִצִּוָּה: כֹּא טַפָּנוּ נָשִׁינוּ מִקְנָנוּ וְכָל־בְּהֵמָתָנוּ יִהְיוּ־שָׂם בְּעָרֵי הַגְּלָעָד:

רש"י

לנדי"י. ואל"ף שצא כאן אחר הנו"ן במקום ה"א של קנה
הוא. מוסדו של רבי משה הדרשן למדתי כן: והיוצא
מפיכם תעשו. לגזוהי, שקבלתם עליכם לעבור למלחמה
עד כבוש וחלוק, שמשם לא צקש מהם אלא ונקבשה, ואחר
פסגו (פסוק כז), והם קבלו עליהם עד הקתל (פסוק יח), הרי
הוסיפו להמעכז שבע שחלקו, וכן עשו: (כה) ויאמר בני
גד. כולם כאיש אחד:

צעת ההוא וגו' חלוקים תעבדו לפני אחיכם בני ישראל כל
בני מל. וציריחו כתיב (יהושע ו יב) וקחלוך עובר [הלך] לפניכם,
זה ראובן וגד שקיימו תנאים: וישב טפנו. צעודנו אלל
אחינו: בערי המבצר. שנבנה עכשיו: (יט) מעבר
לירדן והלאה. צעור המערבי: כי באה נחלתנו. כז
קבלנוה צעור המזרחי: (כד) לצנאכם. תיבה זו מגזרת קנה
ואלפים פלס" (פסוק ט ח), שאין זו אל"ף מפסיק בין נו"ן

שפתי חכמים הקצר

ו. כלומר, שנקט לשון הכתוב בנדר, כמו שכתוב בפרשת נדרים (לעיל ל
א) 'ככל היוצא מפיו יעשה' (גו"א). ז. שהרי כתוב בספר יהושע (כד ד)
שכן עשו (רא"ם). ח. רצונו לתקן, למה כתיב 'ויאמר' לשון יחיד ויבני'
לשון רבים הוא (מנח"י).

מות אביו יפונה לקנו (רא"ם). ד. כי הבנוים כבר, נהרסו במלחמה
(רא"ם). ה. כי לדעת אחרים היא מגזרת 'צאך', ומה שבא הנו"ן לפני
האל"ף הוא כמו 'כבש' 'כשב'. ורש"י מאן בזה, ודורש שהוא מגזרת
'צנה' בה"א, והאל"ף הוא במקום ה"א, וכמו דכתיב 'לצנחכם' (בא"ר).

אונקלוס

כו ועבדך יעברון כל מזרזו חילא
קדם עמא דיי לקרבא כמא די
רבנני ממלל: כח ופקד להון משה
ית אלעזר כהנא וית יהושע בר
נון וית רישי אבהת שבטיא לבני
ישראל: כט ואמר משה להון אם
יעברון בני גד ובני ראובן עמכון
ית ירדנא כל דמזרזו לקרבא קדם
עמא דיי ותתקבש ארעא
קדמיכון ותתנון להון ית ארעא
דגלעד לאחסנא: ל ואם לא
יעברון מזרזין עמכון ויחסנון
ביניכון בארעא דכנען:
לא ואתיבו בני גד ובני ראובן
למימר ית די מלל יי לעבדך כן
נעבד: לב נחנא נעבר מזרזין קדם
עמא דיי לארעא דכנען ועמנא
אחדת אחסנתנא מעברא
לירדנא: לה ויהב להון משה לבני
גד ולבני ראובן ולפלגות שבטא
דמנשה בר יוסף ית מלכות
סיחון מלכא דאמורא וית
מלכות (כ"א מלכותה ד) עוג מלכא
דמתנן ארעא לקרוהא בתחומין
קרני ארעא סחור סחור: לד ובנו
בני גד ית דיבן וית עטרת וית
ערער: לה וית עטרת שופן וית
יעזר ורמתא: לו וית בית נמרה
וית בית הרן קרוין פריכן וחטרין
דען: לו ובני ראובן בנו ית
חשבון וית אלעלא וית קריתים:

תרפה

במדבר לב מטות

כו ועבדך יעברו כל־חלוצי צבא לפני יהוה
למלחמה כאשר אדני דבר: כח ויצו להם
משה את אלעזר הכהן ואת יהושע בן־נון
ואת־ראשי אבות המטות לבני ישראל:
כט ויאמר משה אליהם אם־יעברו בני־גד
ובני־ראובן | אתכם את־הירדן כל־חלוצי
למלחמה לפני יהוה ונכבשה הארץ לפניכם
ונתתם להם את־ארץ הגלעד לאחיה:
ל ואם־לא יעברו חלוצים אתכם ונאחזו
בתכם בארץ כנען: לא ויענו בני־גד ובני
ראובן לאמר את אשר דבר יהוה
אל־עבדך כן נעשה: לב נחנו נעבר חלוצים
לפני יהוה ארץ כנען ואתנו אחיות נחלתנו
מעבר לירדן: לה ויתן להם | משה לבני־גד
ולבני ראובן ולחצי | שבט | מנשה בן־
יוסף את־ממלכת סיחון מלך האמרי
ואת־ממלכת עוג מלך הבשן הארץ לעריה
בגבלת ערי הארץ סביב: לד ויבנו בני־גד
את־דיבן ואת־עטרת ואת־ערער: לה ואת־עטרת שופן ואת־יעזר
ויגבהה: לו ואת־בית נמרה ואת־בית הרן ערי מבצר וגדרת
צאן: לו ובני ראובן בנו את־חשבון ואת־אלעלא ואת קריתים:

רש"י

הזהר: (ל) ערי מבצר וגדרות צאן. זה סוף הפסוק
מוסב על תחלת הענין (פסוק לד), ויצו בני גד את הערים הללו
להיות ערי מבצר וגדרות צאן:
הזהר: (לז) ואתנו אחוזות
כלומר צדיקנו וצדקתנו הוי אחוזת נחלתנו מעבר

שפתי חכמים הקצר

היתה למפרע אחוזת נחלתנו וגו' מעבר לירדן המזרחי, וזה שכתב 'תהי
אחוזת נחלתנו' וכו' (רא"ם עיי"ש). יא. לא כפי מצבו, שמורה שכל
אלה הערים הנזכרים היו ערי מבצר וגדרות צאן, דאם כן מאי 'ויבנו'

ט. ש'ציווי' האמור בכאן הוא מלשון מינוי ופקידה, ונופל על זה לשון
'עליהם', לכך אמר כמו עליהם (רא"ם). י. רצונו לומר, כי לא ננחל אתם
מעבר הירדן המערבי, אלא מעבר הזה. ומאחר שנקיים את התנאים, כבר

להענישם כהם, להניחם במדבר. ולכך ענו אותו חלילה שנירא מהם אבל נעבור חלוצים למלחמה ונהיה מהירים וראשונים לפני העם להלחם באויבי ה' כי לחמנו הם.

(ה) יתן את הארץ הזאת לעבדיך לאחוזתה.

(יט) כי באה נחלתנו אלינו. "כבר קבלנוה בעבר המזרחי" – לשון רש"י. ואינו הגון שידברו כן לפני משה לאמר כבר קבלנוה, כי איננה בידם אבל ברצונו הדבר תלוי ולא קבלוה עד שיתננה הוא להם. אבל כך אמרו, כי לא נחילנו אתם למעט את נחלתם בארץ הטובה שלהם, כי באה אלינו הנחלה הראויה לנו שהיא ארץ מקנה ולנו המקנה יותר משאר השבטים, והיא דרך בקשה לא דרך מריבה. ¹⁶או שיאמרו כי לא נחל אתם – כי אפילו אם לא תחפוץ לתת לנו עתה את הארץ הזאת נעבור עמם אנו וכל אשר לנו אבל לא נחל אתם, כי נשוב אל הארץ הזאת שהיא נחלתנו הראויה לנו ושנאנחנו חפצים בה ואין שאר השבטים חפצים בה כלל.

(כט-ל) וטעם אם יעברו בני גד ובני ראובן אתכם את הירדן... ונתתם להם את ארץ הגלעד כי עתה לא מסר להם משה כל ארץ סיחון ועוג, רק קצת ערים בארץ גלעד שהוא מקום המקנה, והם עטרות ודיבון הנזכרים כאן [בפסוקים לד-לח], שבנו בהן מבצרים לשבת בהם טפס ומקניהם, ושאר הארץ הניחזה חרבה, ולכך צוה ליהושע והנשיאים אם יעברו אתכם תנו להם כל הארץ לאחוזת עולם, ואם לא ירצו לעבור אתכם תקחו מהם כל הארץ ותגרשו משם נשיהם וטפם ותתנו להם אחוזת הראויה להם בארץ כנען, שיכבשו אותה להם כאשר יעברו שם.

נ (א) ור"א אמר ואם לא יעברו ברצונם תולידם עמכם בעל כרחם ויאחזו שם בתוככם.

(לא-לב) ויענו בני גד ובני ראובן לאמר... נחנו נעבור חלוצים. אמרו לו, אין אדוננו צריך לצוות עלינו בתנאי כפול, חלילה לעבדיך מעבור על מה שאדני מצוה, כי הם דברי ה' ולא נעבור על מצותו. ¹⁷וזה טעם את אשר דבר ה', כי מתחלה אמרו [לעיל בפסוק כה'] "כאשר אדני מצוה".

(לג) ולחצי שבט מנשה בן יוסף. מתחלה י' לא באו לפניו שבט מנשה, אבל כאשר חלק הארץ לשני

תכלת מרדכי

ג) וזה טעם את אשר דבר ה'. ע"י קרח ט"ז ה'. לא נטלו מעצמם⁴, והיינו על ידי מה שביקש משה
ד) לא באו לפניו שבט מנשה. על פי זה יבואר מה מי שירצה להתנחל עוד, ועל כן אמר בבני מנשה שאיתא בירושלמי פ"ג דביכורים חצי שבט מנשה עוד הפעם ויתן משה וכו'.

כור זהב

א) או שיאמרו, ר"ל לפירוש א' אמרו ליקח עתה לחלקם אבל לא נחל אתם.
ב) ור"א אמר ואם לא יעברו ברצונם תולידם בע"כ, ולפירוש א' לא יולידם בע"כ אלא אם ירצו לילך יכבשו להם.
ג) ור"א אמר ואם לא יעברו יגרשו מוכאן וממילא יעלו

כסף מזוקק

א) ור"א אמר ואם לא יעברו וכו'. והחילוק שביניהם, לכבוש את אחוזת נחלתם בארץ כנען, ודעת האבן עזרא שידעו רבינו שאם לא יעברו יגרשו מוכאן וממילא יעלו.

(4) ו', א, דאיתא בירושלמי: רבי יוסי בשם רבי שמעון בן לקיש רבי יונה רבי זעירה בשם רבי חנינה ששה עשר מיל חיזור חיזור לציפורין הן הן ארץ זבת חלב ודבש. אמר רבי יונה מאן דמקדר אילין שיגרונתיה דבישן מינהון. מאן דמקדר הדא ביקעת גינוסר מינהון. מתיבון לרבי יונה והא כתיב ואמר אעלה אתכם מעני מצרים אל ארץ טובה ורחבה אל ארץ זבת חלב ודבש. הרמב"ן על התורה <מכון ירושלים> - ד (במדבר / משה בן נחמן) (רמב"ן) (עמוד 231) {726077} הודפס מאתר אוצר החכמה

השבטים ראה שהיא ארץ גדולה יותר מן הראוי להם ובקש מי שירצה להתנחל עמדם, והיו אנשים בשבט מנשה שרצו בה, אולי אנשי מקנה היו, ונתן להם חלקם. וטעם ולחצי – חלק מהם, וכן "ואז יחלק העם... לחצי, חצי העם היה אחרי תבני בן גינת... והחצי אחרי עמרי" [במלכים א' טז, כא]. והענין, כי בני מנשה היו שמונה בתי אבות, ככתוב בפרשת הפקודים [לעיל כו, כט–לב], ומשפחת המכירי ומשפחת הגלעדי ירשו בארץ הזאת, כי היו אנשי חיל ולכדו אותה לעצמם, ונתן להם חלק רב מהם, ושש המשפחות עברו את הירדן, דכתיב ביהושע [יז, ב] "ויהי לבני מנשה הנותרים למשפחותם לבני אביעזר ולבני חלק ולבני אשריאל ולבני שכם ולבני חפר ולבני שמידע". וזהו מה שכתוב שם [בפסוק ה'] "ויפלו חבלי מנשה עשרה לבד מארץ הגלעד והבשן אשר מעבר לירדן". והטעם, כי עשו מן הארץ תשעה חלקים שוים לתשעת המטות, ולא יכלו לתת למטה מנשה הנותרים חלק שלם ולא חצי חלק כי רובם נשארו, והנה עשו מן השבט כולו חלקים, ומצאו כי עשירית השבט בלבד נחלו בארץ הבשן ועשר ידות נשארו, ונתנו לו מחלק שבט שלם עשרה חבלים והאחד נשאר. ואולי בעבור היות שתי המשפחות האלה, המכירי והגלעדי, המועטות בשבט רצו להפרד משבטם כדי שתהיה להם נחלה רבה מהם כי ילכדוהו בחרבם, וכמו שנאמר [ביהושע יז, א] "כי הוא היה איש מלחמה ויהי לו הגלעד והבשן". על כן הזכיר בשבט הזה חבלים ולא הזכיר כן בשאר השבטים. כך נראה לי פירוש הכתוב הזה על דרך הפשט.

והנה לא הזכיר משה בתורה שיחלק ביניהם הארץ הזאת ויתן לכל אחד משני השבטים האלה חלקו בפני עצמו אבל אמר שנתן להם ולחצי מטה המנשי ממלכות שני המלכים האלה. ובמשנה תורה [בדברים ג, יג] פירש שנתן לחצי שבט מנשה חלק בפני עצמו, כל הארגוב לכל הבשן. והנה קצר בתורה, שלא רצה להזכיר בה חלוקת השנים כאשר לא הזכיר בה חלוקת שאר השבטים. אבל בספר יהושע אמר בביאור כי משה חלק להם, דכתיב [שם יג, טו–טז] "ויתן משה למטה בני ראובן למשפחותם, ויהי להם הגבול וגו'", וכתוב [שם בפסוקים כד–כה] "ויתן משה למטה גד לבני גד למשפחותם, ויהי להם הגבול וגו'", וכתוב [שם בפסוקים כט–ל] "ויתן משה לחצי שבט מנשה ויהי לחצי מטה בני מנשה למשפחותם, ויהי גבולם וגו'".

תכלת מרדכי

(ה) ונתנו לו שבט שלם עשרה חבלים. כוונתו כן צריך לומר מחלק שבט שלם עשרה חבלים, לבאר מה שאמר הכתוב (יהושע י"ז ה') ויפלו חבלי מנשה עשרה, על דרך הפשט, ועי' רש"י שם⁵, ועל

כור זהב

ג' ט' חלקים שוים לתשעת המטות וכו' למטה מנשה חלקים לבני מנשה ובעבר הירדן שני שבטים וחלק אחד הנותרים וכו', ר"ל כי בני יוסף הם שני שבטים והם י"ב לבד מלוי ולפיכך היו בארץ כנען ט' שלמים ועשרה

ודבש. אמר לון אשר בה זבת חלב ודבש. תני אשר נתתה לי לא שנטלתי לי מעצמי. מה ביניהן אמר רבי אבין חצי שבט מנשה ביניהן. מאן דאמר אשר נתתה לי ולא שנטלתי לי מעצמי חצי שבט מנשה לא נטלו מעצמן, מאן דאמר ארץ זבת חלב ודבש אפילו כן אינה ארץ זבת חלב ודבש, עכ"ל. (5) דנאמר שם: "ויפלו חבלי מנשה עשרה לבד מארץ הגלעד והבשן אשר מעבר לירדן", ופירש רש"י: ויפלו חבלי מנשה עשרה – ששה לששה בתי אבות המנויים למעלה, וארבע לבנות צלפחד, לא שתהא כל אחת בית אב לעצמה, אלא שנטלו ארבעה חלקים, חלק של אביהם שהיה מיוצאי מצרים, ולפי מנין היוצאים ממצרים נתחלקה הארץ, וחלקו עם אחיו בנכסי חפר אביו שהיה גם הוא מיוצאי מצרים, ושהיה בכור ונטל שני חלקים, ועוד היה להם חלק אחי אביהם שמת במדבר בלא בנים, ונטלו נחלה בחלקו, כך אמרו רבותינו בבבא בתרא (ק"ה א), ולא הווקא הכתוב להשמיענו מנין חלקי הבנות, אלא ללמד שנטלו חלק בכורה, ולהודיע שארץ ישראל חלק ירושה להם

מאמר חקור דין חלק ג פרק יח

רכח

הייתי לישראל לאב ואפרים בכורי הוא כי ראובן בכור יעקב במעשה ויוסף בכור לשמים בשביל המחשבה. ^{י"ח}כיוצא בו אנכי עשו בכורך שפירשו אנכי ועשו ^{י"ט}כמו שמש ירח הא כיצד פירשוהו חכמים משל לשפופרת של קנים יעקב נכנס ראשון ועשו פטר את הרחם. יוכבר יקשה לזה מה שאמר בזהר סוף פרשת מצורע דעשו טפה קדמאה הוה כדי שיתברר זרע יצחק מסיגי הזהב תחלה. ^{כ"א}ונראין הדברים ממה שהוברר אברהם תחלה בצאת ממנו ישמעאל והוא ^{כ"ב}בן פ"ו שנה בהתגבר עליו הדין משם אלהים שמספרו כמנין שנותיו של אותה שעה. ^{כ"ג}אמנם המשל אמתי בשלשלת יוחסין של מעלה כי נשמת יעקב נאצלה תחלה והוא בכור לשמים ^{כ"ד}כטעם בני בכורי ישראל ^{כ"ה}ובגשמי היה עשו בכורו של יצחק גם בהורעה כדעת הזהר והוא פטר את הרחם גם כן ^{כ"ו}וכל דברי חכמים קיימים. ^{כ"ז}ואף זלפה שפחת לאה ניתנה ליעקב בחשאי ^{כ"ח}כדכתיב ותקח ותתן לאה נמלכה לאה ביעקב תחלה

יד יהודה

הנוכח לעיל מרעיא מהימנא שהכוונה לתרין ההי"ן שבשם בסוד עריה ערוה ר"ע בין י"ה ר"ע בין ו"ה ובסוד ותלכנה שתיהן תרין ההי"ן דאיתא בתקונים כי בהתיחדו עם לילית הרשעה אשת הזמה הפריד הייחוד בין שתי ההי"ן ויעקב תקן אותן: (יז) ומזה יובן וכו' מבאר הרב באגב מה שאמר הכתוב אפרים בכור הוא (ירמיה ל"א) והיינו שאף על פי שראובן הוא הבכור מכל מקום כיון שחשב יעקב שבא על רחל ואחר כך הוציא מחשבתי מן הכח אל הפועל ונשא אותה נעשה יוסף הבכור שהיה מתחלה בכור לשמים היודע מחשבות וכמבואר בזהר ויצא עמוד שס"א ופרשת וישלח עמוד ת': (יח) כיוצא בו היה הענין גבי יעקב ועשו ששניהם היו בכורים יעקב בכור לשמים ועשו בכור בגשמי והוה שאמר יעקב אנכי עשו בכורך ורצה לומר אנכי ועשו ולא שיקר יעקב ח"ו ובוזה אין צורך לתקן רש"י שכתב אנכי המביא לך ועשו בכורך: (יט) כמו שמש ירח עמד זבולה שפירושו נמי שמש וירח וחסר וי"ו המדבקת: (כ) וכבר יקשה וכו' בזהר פרשת מצורע עמוד צ"ט איתא חה לשונו כתיב ביה בעשו ויצא הראשון אדמוני אי תימא דיעקב טפה קדמאה הוה לאו הכי דהא כתיב ויצא הראשון ולא כתיב ויצא ראשון ובגין דיצחק אתי מסטרא דדינא קשיא נפק עשו אדמוני סומקא דאי יעקב הוה בוכרא ההיא טפה קדמאה היכי נפקא הכי סומקא אבל טפה תניינא הוה ובגין כך לא נפקא הכי דהא מסטרא דרחמי הוה ההיא טפה מהאי גיסא ומהאי גיסא וטפה דעשו לא הוה כטפה דיעקב ודא שלים ודא לא ובההיא שעתא יצחק הוה מכיון בסיומא דדינא קשיא דאפיק בסטרי בגליפיו טהורין בשייפי ובגיני כך עשו זוהמא דאתהתיך מדהבא וכו' עיין שם ודא ודאי קושיא על המשל שמשל חכמים בשפופרת: (כא) ונראין הדברים רצונו לומר דודאי שהענין כן הוא כדברי הזהר כי כן מצינו גבי אברהם שהוברר מהסיגים כדאיתא ברעיא מהימנא הנזכר שיצא ממנו תחלה ישמעאל ואחר כך הוליד את יצחק והרמז לזה מה שהיה אברהם: (כב) בן פ"ו שנה בלדת הגר את ישמעאל והיינו שהתגבר עליו הדין משם אלהים שהוא בגמטריא פ"ו ולכך יצא ממנו בעת ההיא ישמעאל ונשאר אברהם נקי ומזוקק מהתגברות הדין: (כג) אמנם בישוב הקושיא הנזכרת כדי שלא יהיו דברי הזהר והמשל לשפופרת חולקין אהדדי אין לנו לומר אלא שעם דעת הזהר מכל מקום גם המשל אמת ואין הכוונה בהמשל שיעקב נזרע תחלה מטפה ראשונה כמו שפירש רש"י ז"ל אלא הענין נוגע לחלק של מעלה כי שלשה שותפים יש באדם והשם יתברך נותן הנשמה ומצד הנשמה היה יעקב הבכור שנשמתו נאצלה תחלה וזהו: (כד) כטעם מה שאמר הכתוב בני בכורי ישראל כי תאר בן הוא מצד הנשמה כידוע וכמו שכתוב בזהר ^{ככ"ה}דוכתי על בנים אתם לה' אלהיכם ומצדה היה יעקב הבכור וגם יוצאי חלציו כמותו: (כה) ובגשמי מצד הגשמות שכבת זרע היה עשו הבכור: (כו) וכל דברי חכמים קיימים ולא פליגי הזהר והאגדה במשל לשפופרת הנזכר: (כז) ואף זלפה וכו' חוזר למה שכתב לעיל שהיו לקוחי לאה בחשאי לתקן פרוסום תשמישו של אדם הראשון ואמר שאפילו שפחת לאה ניתנה ליעקב משום טעם זה: (כח) כדכתיב ותקח את זלפה שפחתה ותתן אותה ליעקב לאשה ולא נמלכה בו תחלה כמו שרה ורחל שרה אמרה הנה נא עצרני ה' מלדת בא נא אל שפחתי וכן רחל הנה עשרה מאמרות <יד יהודה> / פאנו, מנחם עזריה בן יצחק ברכיה {עמוד 286} {726077}

רכט

מאמר חקור דין חלק ג פרק יח

כמו שעשו שרה ורחל כִּי־הוא טעם בגד שאמרה לאה יש אם למסורת לפיכך לא זכו ראובן וגד ליטול חלק בארץ אשר ה' אלהינו דורש אותה תמיד אלא מעבר הירדן. ^{ל"א} וחצי שבט המנשה מדה אחרת היתה בו בשביל אסנת אמו ^{ל"ב} שהיתה בת דינה משכם החוי אלא שפויטר גדלה ונקראת על שמו ^{ל"ג} ומנשה פטר את הרחם ^{ל"ד} ונפגם חציו כי היתה אמו מתייחסת אחר אביה חוי בן חמור שלא נתנה תורה בימיו ועדיין לא נתחדשה הלכה ^{ל"ה} שיהא בן בתך מן החוי קרוי בןך ומה גם עתה לא אמרו הולד כשר ^{ל"ו} אלא מן התורה אבל פגום מדרבנן דאמרינן ליה איטמר או גלי או סב בת מינך כדאיתא בפרק החולץ ואם בת היא ונשאת לכהן ^{ל"ז} לא מפקינן מיניה וזרעה כשר לכהונה לפיכך לא נפגם מנשה אלא חציו ^{ל"ח} מדהוכשר חציו הנה לגבי אפרים מיהת מאי דהוה הוה ודורשי רשומות עשו להם ציונים ^{ל"ט} בפסוק מגרעות נתן לבית סביב חוצה מנשה גד ראובן ראשי תיבות מג"ר בשביל עוות שהיה בהם כאמור נשאר חוצה לארץ הנבחרת. ^{מ"א} וכן בדוד ממה שזכרנו בפרק עשירי נאמר בו אחר כך לפי שעה גרשוני מהסתפח בנחלת ה' ^{מ"ב} וראשי תיבות אלה גם בי התאנף שאמר משה רבינו ע"ה על המנע ממנו הכניסה לארץ ^{מ"ג} כי נתעלה אביו להקים זרע מדודתו ושבה הורתו ולידתו ^{מ"ד} נעלמה מעיני כל חי עד בא פקידתה ^{מ"ה} וכל דור דעה כמוהו

יד יהודה

אמתי בלהה בא אליה וגו': (כט) והוא טעם בגד במלה אחת שאמרה לאה כשילדה ולפה שאף על פי שנקרא בשתי תיבות בא גד מכל מקום יש אם למסורת והוא לשון בגידה כמו שכתב רש"י וזה לשונו למה נקראת תיבה אחת כמו בגדת בי כשבאת אל שפחתי כאיש שבגד באשת נעורים אכן יקשה על זה מה טעם שתאמר כן על בעלה והיא ניתנה לו מרצונה בלי בקשתו ולכך נראה להרב שאמרה כן על עצמה והכוונה בגדתי בו על שנתתי לו שפחתי בחשאי: (ל) לפיכך בשביל שלא חלפה ניתנו ליעקב בחשאי על כן לא זכו בנייהם ראובן וגד ליטול חלק בארץ והוא מדה כנגד מדה שכשם שזרעו בחשאי על כן לא יהיה להם חלק ונחלה בארץ אשר ה' אלהינו דורש אותה עם דרשותו בארץ עליונה חה פרסומה: (לא) וחצי שבט המנשה שלא נטלו חלקו בארץ טעמא אחרינא בדבר והיינו בשביל אסנת וכו': (לב) שהיתה בת דינה כמו שכתב המתרגם יהונתן בפרשת מקץ ופרשת ויגש: (לג) ומנשה פטר את הרחם פירוש שהיה הבכור: (לד) ונפגם חציו מצד אמו אסנת שהיתה מתייחסת אחר אביה: (לה) שיהא בן בתך וכו' כמו שלמדו רז"ל מפסוק כי יסיר את בןך: (לו) אלא מן התורה שאינו ממזר אבל פגום מדרבנן כדאיתא בפרק החולץ (דף מ"ה) דכי אתא לקמיה דרב יהודה אמר ליה זיל איטמר או נסיב בת מינך וכי אתא לקמיה דרבא אמר ליה או גלי או נסיב בת מינך פירש רש"י זיל איטמר לך במקום שלא יכירוך ושא בת ישראל שאלו יכירוך לא יתנו לך וכו' בת מינך בת ישראל מן הגוי הכשרה כמותך. גלי צא לגלות במקום שלא יכירוך ויתנו לך בת ישראל כשרה עד כאן והיינו מפני שהוא פגום לכהונה מדרבנן כדאמרינן שם בגמרא דכלהו אמוראי דמכשירו מודו שהולד פגום לכהונה דאם בת היא לא תנשא לכהונה כדפירש רש"י שם: (לז) לא מפקינן וכו' וכן נראה דעת הרמב"ן: (לח) ומדהוכשר חציו נשאר אפרים הבא אחריו כולו כשר: (לט) בפסוק מגרעות נתן (מלכים א' ו' ו') ותיבה מגרעות לסימן כמו מגרעות ומגר ראשי תיבות מנשה גד ראובן בשביל עות שהיה בהם מחמת הורתם על כן נתן לבית חוצה: (מ) וכן בדוד שנולד גם כן בחשאי כסבור היה אביו שבא אל שפחתו על כן נאמר בו וכו': (מא) וראשי תיבות אלה רצונו לומר והרמוז למה שנתגרש דוד בשביל הורתו בחשאי הוא ראשי תיבות של גרשוני מהסתפח בנחלת י"י שאמר דוד שהן אותיות ג"ם ב"י רמז למה שאמר משה על בלתו נכנס לארץ גם בי התאנף והיתה הסבה גם כן הורתו מדודת אביו ובמלת גם ריבה את דוד: (מב) כי נתעלה רצונו לומר כמו שהענין באם דוד ולא היה שוואים למעלתן כן היה הדבר בעמרם שלקח דודתו למעלתו כי כן הוגד לו מכת קול כמבואר בזהר שמות: (מג) נעלמה מעיני כל חי שלא ידעו מהורתו ולידתו כמו שנתבאר לעיל פרק ד': (מד) וכל דור

תעא

חכמה

פרשת מטות

משך

ויאמר בני גד ובני ראובן. כאיש אחד. רש"י.
פירוש, שגם הנשים הסכימו עמהן,
אעפ"י שאשה רוצה בקב ותפלות כו', ובלתי
רשותן לא היו יכולים לאמר, וכמו שאמרו
בפרק אעפ"י:

ויענו בני גד ובני ראובן לאמר כאשר דבר
ד' אל עבדיך בן נעשה. ולמעלה אמרו
רק כאשר אדני דבר, כאשר אדני מצוה, וכיון
אמרו דבר ד'. יבואר עפ"י מה שהביאו
הפוסקים דעת השאילתות, דבשליח לא בעי
משפטי התנאים, לא כפילות התנאי, ולא הן
קודם ללאו וכיו"ב, וא"כ הכא ששמעו
שהתנה כל משפטי התנאים (אשר מזה ילפינן
כל משפטי התנאים) ע"כ שכינה מדברת
מתוך גרונו של משה, וא"כ אינו ע"י שליח,
לכן אמרו כאשר דבר ד' אל עבדיך. ודוק:

**ויתן להם משה לבני גד כו' ולחצי שבט
מנשה. הנה אף כי לא נזכר תנאי אם
יעברו אצל חצי שבט המנשי, כיון שלכולם
יחד נתן ממלכת סיחון ועוג ולהם התנה,
גם חצי שבט מנשה בכלל התנאי ועל דעת
זה נתן להם. וגדולה מזו מצאנו בפ' המדיר
בקדש אחת על תנאי וכנס השניה סתם
איכא למ"ד דע"ת הוא כונסה. יעוין רש"י
דף ע"ג ע"ב ד"ה בטעות שתי נשים ודוק.**

וכן מפורש ביהושע א' שלכולם היה התנאי.
ויתכן טעם שאינו כתוב התנאי אצל חצי
שבט המנשי, משום דאמר בירושלמי
דקדושין דהכל מודים בלאחר, כמו שאמר
הרי את מקודשת לאחר שירדו גשמים, אם
ירדו גשמים מקודשת, ואם לאו אינה
מקודשת, ולא בעי משפטי התנאים, ופריך
מב"ג וב"ר, וההין אם לאו כלאחר הוא
ומשני שכן היתה הארץ לפנייהם והן מחזיקין
בידיהן, לכן בעי תנאי כפול, כמו שפירשו
במלחמות פ"ב דביצה, ולכן בנתינה לבני

ומה שפירשתי, דלסברת הרמ"ל הוא הדין
בהבטיח לו טרם שהתחיל המעשה יתר
מכפי שאמר לו סמך על דעתא דיליה ולא
בעי משפטי התנאים, שרואה שאומר בכל
לבבו וע"מ כן עביד מתנתו או גטו יש להעיר,
דמשמע מהך דפרק ד' נדרים דפליגי ב"ש
וב"ה, דמוכח דאם מוסיף להמוכס כגון
שאמר לו נדור ומוסיף בניו הוי כפותח לו
בתחילה, יעו"ש, כן הכא כיון שהם הוסיפו
להלוך לפני מחנה ישראל עד כלות החלוקה
מהארץ, לא במה שגער להם הוי כאילו פתחו
הן בתחילה ואמרו אנחנו נעבור חלוצים,
לכן לא הוי בעי משפטי התנאים. ודו"ק:

ובאופן אחר פירשתי מכבר עפ"י מה
דנתבאר בראשונים דכל מילי
דתנאי אינו מחויב לעשותו, כמו הר"ז גטך
ע"מ שתתני לי ר' זוז אינה מחויבת ליתן
מאתים זוז ולקבל הגט, רק היכי דאין דיני
תנאים, כמו בא"א לקיימו ע"י שליח
וכחליצה, אם אמר חלוץ לה ע"מ שתתן לך
מאתים זוז מחויבת ליתן מדין חיוב, ועיין
בקצות סימן רמ"א באורך, ולכך קאמר להו,
שלא תדמו שזה כשאר תנאים, שאם תרצו
שלא לילך במלחמה אז נבטל התנאי, אבל
אין עליכם חיוב למלחמה, שלא כן הוא שזה
היזק גדול להחליש לב העם, רק אם לא
תעשון כן, אעפ"י שתטלו בארץ כנען, הנה
חטאתם לד' אלקיכם, לכן בנו לכם ערים כו'
והיוצא מפיכם תעשו, שתהיו מחויבים לקיים
זה, ויאמרו בנ"ג כו' טפינו נשינו ומקנינו
כו', ועבדיך יעברו כל חלוץ צבא לפני ד'
למלחמה, פירוש אף שלא יתנו לנו נחלה
פה בעבר הירדן, בכ"ז אנו מחויבים לעשות,
אח"כ אמר משה גם התנאי ליהושע, שאם
לא יעברו לא יהיה להם חלק בארץ ג"כ.
ודו"ק:

תעב

משך

פרשת מטות

חכמה

גד וב"ר, שהארץ כבר נכבשה, והוא נתן להם הארץ ע"מ כך בעי משפטי התנאים, אבל בחצי שבט מנשה, שבעת הנתינה עדיין לא נכבשה הארץ, שאחרי זה הלך יאיר ומכיר וכבשו, לכן בנתינה זאת שלא נעשה המעשה עדיין לא הוי בעי משפטי התנאים.

ויעוין ירושלמי דבכורים חצי שבט מנשה שלא נטלו מעצמן, פירוש, שבתחילת הכבוש נתן ד' אליו, אבל ב"ג וב"ר בשעת הכבוש היה לכל ישראל. ודוק. ולכן בדברים אמר ואצו אתכם לכלול גם שבט חצי המנשי:

פרשת מסעי

ויחננו בדבון גד. פירוש דיבון אשר בחלקו של גד כמבואר במטות, שגם לבני ראובן היה עיר נקראת דיבון, כמבואר בספר יהושע יעו"ש היטב ק' י"ג פסוק ט"ז:

וזאת הארץ אשר תפול לבם בנחלה בו'. לפי שהרבה מצות נוהגות בא"י. רש"י. פירוש, שגם בעבר הירדן אינן נוהגין, כמו בכורים וכיו"ב. אמנם הפשט לפי שבנ"ג וב"ר התנו שלא יבואו לחלקם עד התנחל, וזה אחר כבוש וחלוק, לכן אמר גבולי הארץ, שהיו צריכים בנ"ג וב"ר להמתין עד התנחל אותם. ויעוין יהושע כ"ב:

כי לקחו מטה הראובני בו' לבית אבותם וחצי מטה מנשה לקחו נחלתם. לא כתיב אצלם לבית אבותם, מפני שהיו נשים בנות צלפחד יורשות, ואם יקחו להם אנשים משבט אחר, הרי הנחלה מוסבת ממטה אל מטה ואין משפחת אם קרוי משפחה, ובנות צלפחד הותרו להנשא לכל, כדאמר ביש נוחלין. ודו"ק וערש"י ויחי על פסוק בנות צעדה וכו':

שני הממות וחצי המטה בו'. כפלות הענין זר, כי היה צ"ל לקחו נחלתם מעבר לירדן בו'. ויתכן מפני שלא כפל תנאו עם

חצי שבט מנשה שיעברו חלוצים ולא יאחזו עד יביאו את ישראל למקומם, לכן אמר כי כולם כאחד יקחו נחלתם, ולא חצי שבט מנשה לבדו אם לא יקיימו בני גד וראובן את התנאי וכיו"ב דריש על קרא דתהיינה שש הערים האלה למקלט בו'. ודוק:

דבר אל בני ישראל ואמרת אליהם. הנה בכל מקום דכתיב ואמרת אליהם מרבה לרבות אף דלאו בנ"י והוא גרים. וכן מייתי בתלמודין פ"ד דסוטה דף כ"ו ובתו"כ מרבה בכמה דוכתי. וכאן לכאורה ליכא למימר דמרבה גרים, דכתיבא בהדיא לבני ישראל ולגר ולתושב בו'. והנראה דהשלשה ערים שהובדלו בעבר הירדן לא היו קולטות אף שהבדילן משה עד שהובדלו לאחר ירושה וישיבה כל השש ערים, כדדריש ר' סמאי באלו הן הגולין דף י', עיי"ש, וסד"א דדוקא לבנ"י שהוזהרו לכבוש הארץ ולהוריש יושבי הארץ ולהנחילה, לכן לא הוי ישיבתם בעבר הירדן חשוב ישיבה קבועה, ולא קלטו הנך ערים עדיין, אבל גרים שלא הוזהרו לכבוש הארץ, סד"א דהנך שלשה ערים דעבר הירדן היו קולטין, ולכן אמר ואמרת אליהם לרבות הגרים, שגם הם דוקא כי אתם עוברים את הירדן בו' והקריתם

קעד

מטות פרק לב

ספורנו

את ארץ סיחון ועוג אלא אחר שישבו
מכבוש הארץ, כאמרו "ונכבשה הארץ...
ואחר תשובו... והיתה הארץ הזאת לכם"
(פסוק כב), ולא קדם לכן¹⁵. והם לא קבלו
זה ואמרו "נחנו נעבר חלוצים... ואנחנו
אחזת נחלתנו" (פסוק לב) - שתהיה
ברשותנו בעת שנעבר את הירדן¹⁶.

(לג) ויתן להם משה. כרי שלא להפנס
במחלקת הספים משה
לדבריהם¹⁷.

(יז) עד אשר אם הביאנם. בעודי
שלא⁸ הביאונם, כמו "עד לאי
עשה ארץ וחוצות" (משלי ח, כו), "עד
אם פלו"¹⁰ (בראשית כד, יח).

(כג) הנה חטאתם לה'. בזה תודיעו
אזי¹¹ שחטאתם עתה¹², שתודיעו
שהיתה פונתכם להרע¹³.

(כה) עבדיך יעשו. בזה החלק אשר
אמר שיעבר חלוצים¹⁴.

(כח) ויצו משה. צנה שלא יתנו לאלה

יז

7. כלומר, כל עוד, הוא תרגום "עד". 8. הוא
תרגום "אם". 9. ראב"ע: כתרגומו 'בטרם',
ולפי רבינו: כל עוד לא עשה. 10. "גם לגמלים
אשאב", פירוש, אמשך לשאוב עבור גמלים
כל עוד לא כלו לשתות. (אשר לקשר בין "אם"
ובין "לא" עיין פירוש רבינו לבראשית יד, כג
"אם מחוץ... ואם ויקח".

כג

11. הוא פירוש "הנה", כלומר, דבר אשר
התחדש. 12. עבר פשוט במשמעות עבר
מוקדם. 13. אע"פ שהסכמתם בעל פה לתנאי
משה, אין לרדן אותם כאנשים אשר הפרו ברית,
אלא כאנשים אשר לכתחילה לא קיבלו על
עצמם את הברית.

כח

14. זוהי הסתייגות מפורשת ואף דחייה
ברורה של אחד משני התנאים שמשה העמיד.
א. לעבור חלוצים כפי שאמנם הציעו (פסוק יז).
ב. לא לנחול בעבר הירדן מזרחה עד גמר
הכיבוש בעבר הירדן מערבה ("ונכבשה הארץ...
ואחר תשובו... והיתה (תהיה) הארץ הזאת
לכם לאחוזת"). לשון אחרת, כאן חוזרים על
עמדתם הם שהציעו (לעיל פסוקים טז-יט)
...ואנחנו נחלץ חושים... לא נשוב אל בתינו
(כלומר, הם כבר עתה בתינו) ...כי באה נחלתנו
(רש"י: כבר קבלנוה...) אלינו... [הם כודאי
סברו שהצעתם "נחלץ חושים", (לעומת לעבור

בתוך כלל ישראל להשתתף בכיבוש), יש כה
מספיק כדי להצדיק את הקדמת נחלתם (מידה
כנגד מידה!). דייק רבינו שהסכימו רק
למחצית ממה שאמר משה, בכך שלא הזכירו
לא בפירוש ולא ברמז את התנאי המפורש שלו
בענין "ונכבשה הארץ... והיתה הארץ". אילו
היו רק אומרים "עבדיך יעשו כאשר אדוני
מצוה" ותו לא, היה משתמע שהסכימו לשני
התנאים. עתה שהסכימו ומיד פרט, מזה לומר
רבינו שזהו מעין כלל ואחר כך פרט, ואין
בכלל אלא מה שבפרט.

כח

15. ועל עמדה זאת בעלת התניה כפולה חוזר
עתה בפסוק כט ("כל חלוץ... ונכבשה הארץ...
ונתתם... לאחוזת"). כלומר, נתינת עבר הירדן
מותנית לא רק ב"חלוצים" אלא גם
ב"ונכבשה", היא ה"ונכבשה" של פסוק כב.
הרי שמשה חוזר מילה במילה על עמדתו
העקרונית, ולא קיבל את הפליגין דיבוריה
שהם הציעו בפסוקים כה - כז. 16. הרי שגם
הם חוזרים מילה במילה על עמדתם העקרונית
המקדימה את נחלתם בעבר הירדן להליכתם
חלוצים לכיבוש ארץ ישראל.

ג

17. קשה לרבינו מדוע משה נתן להם אחוזתם
מיד ("דית... ויבנו") בניגוד לעמדתו שכיבוש
הארץ קודם ליורשת עבר הירדן. על זה משיב
רבינו 'כדי לא להיכנס במחלוקת (!)'. ונראה כך

הריני נזיר פרק שני נזיר

יא.

עין משפט
נר מצוה

ד' מ"ט פ"א מהלכות
נזירות הלכה י"א מה
לזמן רגע:
ה' ב' מ"ט פ"א מהלכות
נזירות הלכה י"א מה
לזמן רגע:
ז' ב' מ"ט פ"א מהלכות
נזירות הלכה י"א מה
לזמן רגע:
ח' ב' מ"ט פ"א מהלכות
נזירות הלכה י"א מה
לזמן רגע:

פ"ה הרא"ש

שאני עומדת לא מעשה
ולא ע"י אחר הריני נזירה
מפיק ד"ה נזיר-בבשרה
אם לא עמדה. ולאליך
פירושא כסבורה בזה
שאני עומדת. שאני
חפצה לעמוד ומסבת
ואמרת אהא נזיר
מפרשת ואמרת שלא
יהנו ממנה וכשהוא מספר
דבר זה בדיעבד נזירה
בבשרה אם לא עמדה
א"י מיירי שאמר כפי
הריני נזיר מבשרה אם לא
עמדה ואין לתמה כיון
דאמר כפי הכי אבאי נתא
כלל ורבינא הוה מפרש
דפליגי ביה ביש וביה
בבשרה חופי ההוא גברא
נקטא. והשתא פליגי נמי
בפולגות דהריני נזיר מן
הנזירות ואמר לביה הא
לא קמט הוי נזיר הא
מבשרה קאמר ומכאן
לעמדתה דבית שמאי
קאמר: [מתני'] מזהו לו
את הכוס ואמר הריני
נזיר ממנו ה"ו נזיר.
ואפי' לר"ש דאמר עד
שיזיר מכולל האכא מודה
כיון דלא חזקה ביהא יין
דלא גרע מידות נזירות:
[גמ'] ובי"ח לימא הכי
סבר מיימי' [ל"ח]
אחרתא ומצערין לי.
שכן דרך להפציר בשכור
הלוסיף על שכרותו. אבל
אין דרך להפציר בכי
באדם שאינו שכור וכל
אם אין דעתו לנזיר [הרי
לומר ד"ה יין קרבן]:
[מתני'] ה"ו נזיר
ואסור בכל. רבנן
לעמדתה דאמר. ועל
אפילו לא נזר אלא מן
הנזירות נזיר מכולל:
אבל איני יודע שהנזיר
אסור ביין. ואני מקבל
על לאסור ביין. ויביל
דלא זו אף זו קמ"ד דרישא
שהוא יודע שבזיר אסור
ביין ודאי אמרין דאין
נזיר לחצאנא ואסור בכולל
אבל בספא הוי כמו נזר
בשעת דאילו היה יודע
שהוא אסור ב"ל לא היה
מקבל נזירות: אבל סבור
פריך בגמ' דאם אמרת
רישא [אסור ור"ש מתוך]:
[גמ'] משום דהרי
מתנה על מה שכתוב
בתורה. כיון שאמר
בלישון על מנת דמי
שכאמר הריני נזיר חל
עליו כל דין נזיר וכו' קאמר
תו על מנת ומטיל תנאי
בנזירותו. לא מהני
(א) המתנה על מה שכתוב
בתורה הוא: [תאן] ע"מ
בכח דמי. וכו' הכי
דבבבא לא הוי נזיר בע"מ
נמי לא הוי נזיר: תבא
בבבא דריבבא וכו'
מפני שמתנה על מ"ש
בתורה. והיינו ב"ש דאי
לרבנן אפילו אמר חרין מן
רישא נזיר: והא אמרת
מותר. ס"ד שבשעת
דאמרת לא קיבל עליו יין:
(ב) כחזק מן האל הא"ה ח"ל
שמתעטט בשלשון כל הקדוק
בזיר. כיון שיש דגם משפט
[א"ש]

הריני נזיר ממנו. פ"ה נזיר מן הכוס: הרי זה נזיר. פ"ה כל דין נזירות
עליו: **מעשה** באשה אחת ואמריו חכמים **לא** נתכוונוה
זו אלא לומר הריני נזיר בזה בלבד. ולא נאסרה אלא נאסרה כוס בלבד
ועגמ' פריך מעשה לסמור: **ואם** שבור הוא הוה כאומר ע"י בקרבן.
פ"ה שדך צני אדם להפציר בשכור
ששמה ועמה אינו רואה לשמות ואומר
נזיר הוא לסלק מעליו שאם לא יאמר
נזיר הוא ירא שיעלה לו כוס אחר לכך
אומר נזיר לסלק לגמרי מעליו ולכן
כשאני שכור אין דרך להפציר ולכן
אומר נזיר מכלוה ומעשה נמי באשה
אחת וכו': **על** מנת שאשתה ביין
כו' ה"ו נזיר ואסור בבב"ל. ויכא למ"ד
בגמ' משום דהוי מתנה על מה שכתוב
בתורה [ד"ה אמר] הריני נזיר הוי נזיר
לכל מילי וכו' נטיל צה מתאי אף בתנאי
כלום ואפי' ר"ש מודה צרישא כההוא"ל
לישנא דתנאי"ל כותיב: **אבל** איני
יודע שזיר אסור ביין. כלומר שאל
הלכות קבלתי על לנד מאסור יין שלא
קבלתי לפי שאל ידעתי שזיר אסור ביין
לרבנן הוי נזיר לטעמיהו דלעיל דאפי'
לא נזר אלא מתנה הוי נזיר וכו' נמיר
ואילן לטעמיה דאמר (לעיל דף ג'): עד
שיזיר מכולל: **יודע** אני שהנזיר
אסור ביין **אבא** איני סבור הייתי
שהחכמים מתירין מפני שאני יב"ח
לחיות אלא ביין או מפני שאני קובר
המתים. **למה** נאמר שזיר לטמאות
זוהי ולעופל כל צדק שכתב מנחת דרוכין
ולכן לא היה צדעתי לקבל אסור יין
או טומאת מתים (ה"ו מותר) וכן הוא
אומר שלא קבל עליו אסור יין או
טומאת מתים: ה"ו מותר ור"ש אומר.
ועגמ' פריך דאפסא הוה ליה למימני:
אף בראשונה. והא דקמי ר"ש
[ממין] קא לא נזיר [צ"ח]:
דהרי מתנה על מה שכתוב בתורה.
דכשאמר הריני נזיר חיל עליו
נזירות לכל מילי וכו' אמר ע"מ ממיל
המתנה על מה שכתוב בתורה וצטל
המתנה **וא"ת** ויפוק ליה דנזירות לא
אפשר לקיים ע"י שלא דלמך בזהמא
(בבבא דגמ') דצטנינא תנאי דנזיר **דמי**
גד וצני לרשון שנתקיים המעשה ע"י
יהושע שהיה שלח משה והסמך מהני
מתנה לצטל המעשה ולא בעלמא וי"ל

מתני' אמרו חכמים. כיון דשיכורה היא ואינה זקוקה לשמה נאמן
הצרים שלא נתכוונה זו לקבל עליה (ב) זה לשם נזירות אלא לומר יאסר
עלי כוס זה כקרבן ואינה אסורה אלא בכוס יין זה בלבד: **גמ'** וכו'.
אי לאו (ב) דנתכוונה לקבל עליה נזירות אלא להיות נזירה ממנו לימא

מתני' מזהו לו את הכוס ואמר הריני נזיר
ממנו ה"ו נזיר ממנו. פ"ה נזיר מן הכוס: הרי זה נזיר. פ"ה כל דין נזירות
עליו: **מעשה** באשה אחת ואמריו חכמים **לא** נתכוונוה
זו אלא לומר הריני נזיר בזה בלבד. ולא נאסרה אלא נאסרה כוס בלבד
ועגמ' פריך מעשה לסמור: **ואם** שבור הוא הוה כאומר ע"י בקרבן.
פ"ה שדך צני אדם להפציר בשכור
ששמה ועמה אינו רואה לשמות ואומר
נזיר הוא לסלק מעליו שאם לא יאמר
נזיר הוא ירא שיעלה לו כוס אחר לכך
אומר נזיר לסלק לגמרי מעליו ולכן
כשאני שכור אין דרך להפציר ולכן
אומר נזיר מכלוה ומעשה נמי באשה
אחת וכו': **על** מנת שאשתה ביין
כו' ה"ו נזיר ואסור בבב"ל. ויכא למ"ד
בגמ' משום דהוי מתנה על מה שכתוב
בתורה [ד"ה אמר] הריני נזיר הוי נזיר
לכל מילי וכו' נטיל צה מתאי אף בתנאי
כלום ואפי' ר"ש מודה צרישא כההוא"ל
לישנא דתנאי"ל כותיב: **אבל** איני
יודע שזיר אסור ביין. כלומר שאל
הלכות קבלתי על לנד מאסור יין שלא
קבלתי לפי שאל ידעתי שזיר אסור ביין
לרבנן הוי נזיר לטעמיהו דלעיל דאפי'
לא נזר אלא מתנה הוי נזיר וכו' נמיר
ואילן לטעמיה דאמר (לעיל דף ג'): עד
שיזיר מכולל: **יודע** אני שהנזיר
אסור ביין **אבא** איני סבור הייתי
שהחכמים מתירין מפני שאני יב"ח
לחיות אלא ביין או מפני שאני קובר
המתים. **למה** נאמר שזיר לטמאות
זוהי ולעופל כל צדק שכתב מנחת דרוכין
ולכן לא היה צדעתי לקבל אסור יין
או טומאת מתים (ה"ו מותר) וכן הוא
אומר שלא קבל עליו אסור יין או
טומאת מתים: ה"ו מותר ור"ש אומר.
ועגמ' פריך דאפסא הוה ליה למימני:
אף בראשונה. והא דקמי ר"ש
[ממין] קא לא נזיר [צ"ח]:
דהרי מתנה על מה שכתוב בתורה.
דכשאמר הריני נזיר חיל עליו
נזירות לכל מילי וכו' אמר ע"מ ממיל
המתנה על מה שכתוב בתורה וצטל
המתנה **וא"ת** ויפוק ליה דנזירות לא
אפשר לקיים ע"י שלא דלמך בזהמא
(בבבא דגמ') דצטנינא תנאי דנזיר **דמי**
גד וצני לרשון שנתקיים המעשה ע"י
יהושע שהיה שלח משה והסמך מהני
מתנה לצטל המעשה ולא בעלמא וי"ל

וכן ה' (מאמר) ה"ה מ"ט וכו' וי"ל דמי שכתב ה"ה וי"ל פ"ק דמריה וכו' וי"ל
ושבטת וסא משפט תנאים ח"כ אמר נקט לגמלה משום דהוא מתנה ע"מ שכתב מריה ויפוק ליה דה"ל מעשה קודם לתנאי. איש"ל

חשק שלמה על פ"ה הרא"ש * ח"ט מוכח ויפין העט מ"מ פ"ו מ"ל אשוח ה"ד.

[ט] אברהם יוסף שלמה גראציאנו: [יט] וכו' בדפריי: [כ] וכן בדפריי ליתא "דשתיי אנו ולא מצינא למשתי ל"י:

חודפס מאתר אוצר החכמה

תלמוד בבלי לעז והדר - ית נזיר / תלמוד בבלי {עמוד 21} {726077}

תלמוד בבלי לעז והדר - ית נזיר / תלמוד בבלי {עמוד 21} {726077}

שיעורי רבנו

נזיר יא.

משולם דוד הלוי

פג

שיעור כ"ב

י"ל ע' צהאי דינא דזעינ מעשה היכול להעשות
ע"י שליח כדי שיתקיימו צו משפטי
התנאים, אם זעינ לזה דיני שליחות ככל התורה
כולה, או דסגי בשליחות בעלמא וכהא דמצינו הנדון
אם הני כהני שלוחי דידן או שלוחי דרחמנא הם.
והוכיח מרן זצ"ל דלא זעינ שליחות בדין שליח של
כל התורה כולה, מהא דכל מקור הדין דזעינ
מעשה היכול להתקיים ע"י שליח, הוא מדמצינו
בתנאי צ"ג וצ"ר שיהושע היה שלוחו של משה,
והנה התם בשעה שיהושע קיים שליחותו של משה
כבר היה לאחר מיתת משה ומו לא שייך שליחות,
ומוכח מינה דא"צ שתהא השליחות ככל דיני שליחות
בכל התורה אלא סגי בשליחות בעלמא, כך הוכיח
מרן זצ"ל. ולפי"ז מבואר נמי מש"כ התוס' ^{דף עה ע"ב}
דנזירות נחשב כאפשר להעשות ע"י שליח מהא
דאחר יכול להציא קרבנותיו, והתם הא אינו ממע
במזבח שליחות אלא רק אחר מציא קרבנותיו עצורו,
ולאג"ל מבואר היטב דא"צ שליחות ככל דיני שליחות
אלא סגי בשליחות בעלמא, ולזה סגי מאי דאחר
מציא קרבנותיו, ומש"כ מהני ציה תנאי, ודו"ק.
ואמנם יעויין בקצות הששן סימן קפ"ח ס"ק צ'
שהאריך להוכיח דאף צמת המשלח אכתי לא בטלה
השליחות, וא"כ י"ל דשליחות יהושע היתה שליחות
גמורה, ומ"מ צ"ע היאך שייך שליחות אחר מות
המשלח, וצ"ע.

וצ"ע טובא מה שייך הבאת קרבנות ע"י שליח
לעיקר קבלת נזירות על תנאי, דלכאורה זעינ
שעיקר הדבר יוכל להעשות ע"י שליח, וזה לא מצינו
בנזירות ששליח יהיה נזיר עצורו. אצל למשנ"ת
מבואר דהא גם בתנאי צ"ג וצ"ר מה שנעשה ע"י
שליח לא היה עיקר המעשה, דעיקר המעשה היה
החלות דין ד"ונחתם", או דזכו ע"י דבור זה כבי'
הא', מ"מ לא מצינו שליחות דעיקר המעשה אלא
רק בדבר נדדי, ומ"מ היה שייך בזה משפטי
התנאים, וא"כ ה"ה בנזירות נהי דעיקר הנזירות
לא שייכא ע"י שליח מ"מ כיון דבהצאת הקרבנות
שייך ע"י שליח, א"כ אפשר להתנות תנאים בנזירות,
דלענין מאי דזעינ למשפטי התנאים מעשה היכול
ליעשות ע"י שליח סגי במאי דדבר נדדי מן המעשה
יכול להתקיים ע"י שליח.

וי"ש להעיר על דברי מרן הגר"ח זצ"ל דע"י
אמירת "ונחתם" נגמר זכותם ונחשב כמעשה
צפועל, א"כ הא ממשפטי התנאים זעינ תנאי
כפול, ונמצא דהכא כשאמר אם יעצרו ונחתם, וא"כ
אמר התנאי ומיד המעשה וכבר חל המעשה, ורק
אח"כ אמר אם לא יעצרו, ונמצא דלא כפל תנאו
לפני קיום המעשה צפועל רק לאחריו, ונמצא דחצי
התנאי נאמר לאחר המעשה צפועל, והיה צו
החסרון דמעשה קודם לתנאי, כך הקשה א' על
דברי מרן הגר"ח זצ"ל.

וי"ל דלענין מאי דזעינ תנאי קודם למעשה סגי
בכך דחצי מהתנאי קדם למעשה, ועי'
ברמב"ם שם הל"ד דבאופן של מעשה קודם לתנאי,
נקט דכל המעשה היה קודם לתנאי, וא"כ י"ל דאם
חצי התנאי קדם למעשה סגי בזה, אולם צה"ג
נקט ההיכ"ת דתנאי קודם למעשה באופן שכל
התנאי קודם למעשה, וא"כ יתכן דלא סגי בחצי
תנאי קודם למעשה, וא"כ ליכא למשמע מינה מיד,
ומ"מ לפי"ד מרן הגר"ח זצ"ל הנ"ל צ"ע נטערך
לומר כן דסגי בחצי תנאי קודם למעשה, ודו"ק.

תשנה קצות חו"מ הלכות שלוחין סימן קפח החושן

כותי לכותי יש שליחות עכ"ל²³. ואין ראיה מדברי מה"ד וז"ל בס"י רנט: כותי הלוך מרגלים לסרסן שרי ישראל למכור וכו' תשובה. כו' להחיר אם הכותי הקונה אינו מסרסן בעצמן אלא מוסרסן לעבדו וכו', ונדון דין נמי לפני דלפני וכו' אע"פ שמסרסן לשליח לסרסן אין שליח לדבר עבירה, ואפשר גם כן לגבי כותי מכותי וכולל לומר דכל שכן הוא דהא קי"ל בעלמא דאין שליחות לכותי עכ"ל. ומבואר דלא אחי עלה אלא משום דאפי' בישראל אין שליח לדבר עבירה, ודלא נימא בישראל דוקא הוא דאין שליח לדבר עבירה אבל בכותי יש שליח לדבר עבירה, לזה כתב דכ"ש הוא כיון דשליחות דכותי דאין לו שליחות לישראל, וכיון דאפי' בישראל אין שליח לדבר עבירה מכ"ש בכותי. אבל היכא דליכא עבירה אדרבה משמע מדברי מה"ד דיש שליחות כה"ג וכדברי משא"ת בנימין בתשובה²⁴.

ב) שאינם בני דעת. וראוי לספק היכא דהיה פקח נשענה שעשאו שליח וקודם שגמר השליח שליחותו נשחטת המשלח או אזלינן בזה מעיקרא ונשענה שעשאו שליח פקח היה ועומד במקום המשלח, או אזלינן בזה בסוף והרי נשענה גמר השליחות נשחטת המשלח ונבטלה שליחותו. אמנם מאלו שנחלקו בזה קמא, דלדעת הרמב"ם (פ"ב מהלכות גירושין ה' טו) שכתב אם היה צריך נשענה מינו שליחות ואח"כ אחזו חולי שטות דאם נחמו השליח ה"ל גט מן המורה, ואינו פסול אלא מדרבנן שלא יאמרו שוטה צר גירושין, ולדעת הטור (באה"ע ס"י קכ"א) כה"ג הגט פסול מן המורה. ועיין פר"ח ה' גירושין (ס"י קכ"א ס"ג) שהעלה כדעת הרמב"ם, וכתב דאפי' גוסס דאינו צר גירושין אם עשאו שליח קודם ואח"כ נעשה גוסס נמי מהני שליחותיה וע"ש.

ולדעת הרמב"ם דמן המורה הוא גט ואינו פסול אלא מדרבנן שלא יאמרו שוטה צר גירושין, א"כ הכא גבי ממון כה"ג לא אמרינן, אבל לדעת הטור דהו"מ מן המורה ציטול השליחות, כל שנשחטת נשענה גמר השליחות א"כ צממון נמי ליכא שליחות²⁵.

אמנם אכתי צריך להתבונן לפי דעת הרמב"ם דלא מיצטול שליחות אפי' נשחטת נשענה גמר השליחות, ומשום דכבר עמד השליח במקום המשלח נשענה שעשאו, א"כ הא דמקן פ"ק דגיטין (יג, א) האומר חנו גט זה לאשתי, שטר שמכור זה לעבדי ומת, לא יתנו לאחר מיטה, ואמאי נימא כבר עמד השליח במקום המשלח, דהא גוסס או נשחטת נמי אין צממיהם כלום ואמרינן כבר נעשה כמותו. ובחוק' שם פ"ק דגיטין (יג, א) ד"ה לא יתנו ז"ל: וקמ"ל דאין גט לאחר מיטה אע"ג דזהדיא חנן פ' מי שאחזו דאין גט לאחר מיטה, הכא אצטריך לאשמעין דאע"ג שמינה המגרש השליח צחיו לא חשיב להיות כמותו לאחר מיטה כאלו הוא עזמו קיים דלא חשיב גט לאחר מיטה עכ"ל, וכ"כ חוק' פ' מי שמת (ב"ב קנ"א, ד"ה חנו) ע"ש. והיא גופה קשיא דלמה לא יהיה השליח כמותו לאחר מיטה כיון דכבר נעשה שליח צחיו, וגוסס נמי הרי הוא כמת לדעת כמה פוסקים, ואפ"ה כל שמינה אותו לשליח קודם שהיה גוסס, דהשליח במקומו אפילו אחר שנעשה גוסס וע"ש פר"ח²⁶. ונראה לי בזה דנהי דשלומו כמותו אפי' אחר מותו, כיון דאיהו גופיה אלו צעו לשחרר את עבדו אחר שמכרו אותו לאחרים אפי' כבר עשה שליח לשחרר עבדו, וקודם שנתן השליח שחרורו חזר ומכרו לאחר מו לא מצי שליח לשחררו, כיון דאיהו גופיה אין לו רשות צו וכאחר הוא, וכן באשה כיון דמימת הצעל מחיר ותו לא אגידא ציה כלל, ומש"ה לא אמרינן ציה

פיתוחי חותם

בעלים דהשליח הוא במקום הבעלים, משא"כ בגט אשה שאין זה דבר של קנין שבידו למסור לאחר, ובידו רק אפשרות למנות שליח שיהיה נתינתו כנתינת הבעלים, אבל את כח הבעל אי אפשר למסור. ועיין מזה עוד בספר אמרי-בינה (דיני גביית חוב ס"י כט אות ו) שרצה לומר איפכא דבממון לכו"ע לא מהני, והאריך בזה.

26 במה שכתב רבינו דלדעת הרמב"ם גם במת לא בטלה השליחות, עיין בזה בספר אור-שמח (פ"ב מה' גירושין) שביאר דהרמב"ם והטור נחלקו בזה דהרמב"ם ס"ל דהשליח קיבל כח כמו הבעלים עצמם ולכן לא איכפת לן במה שהמשלח נשתטה, והטור ס"ל דרק הפעולה של השליח מתייחסת לבעלים אבל המשלח נשאר המגרש, עיי"ש באורך, לבסוף תמה ע"ז [וכן הקשו באחיעזר (שם) ובשו"ת אבני-נור (אבהע"ז ס"י קצט) ובקהילות-יעקב בגמ' גיטין (ס"י כ)] מדברי הירושלמי (פ"ז דגיטין) דהתם תלה הדין דנשחטת המשלח במי שנתן גט לאשתו שיחול לאחר שלושים יום ונשתטה בתוך שלושים דאם בשליח כשר ה"ה כאן, והרי כאן מיירי בבעל עצמו ומ"מ מהני. ועיין שם בקהילות-יעקב [וכן הוא בחידושי הגר"ש רוזובסקי בגמ' גיטין ס"י יב] שביאר דנחלקו בדין שוטה אם הוא מופקע מקנין לגמרי או רק משום שהוא

23 עיין בדרוש-והידוש להגרעק"א בגמ' גיטין (כג, ב) מה שכתב בזה.

24 מדברי רבנו כאן מוכח דגם בעכו"ם אמרינן אין שליח לדבר עבירה, וכן הוכיח גם בספר שער-המלך (פ"ה מהל' מלוה) מדברי התוס' בגמ' שבועות (ג, א). אמנם עיי"ש בשער-המלך שאח"כ הוכיח מדברי הרשב"א בגמ' ב"ק (נא, א) שסבר דבעכו"ם אמרינן דיש שליח לדבר עבירה, שהקשה שם דנוקי בשויה שליח עכו"ם לחפור בור [ועיין בספר מחנה-אפרים ה' שלוחין (ס"י יד) ובאחיעזר ח"ג (ס"י לז אות ח) מש"כ בדברי הרשב"א אלה]. אמנם עיין בתומים (ס"י לב) שהוכיח מדברי המדרש רבה דאיתא שם דבן-נח שאמר לשליח להרוג חייב המשלח, הרי מוכח דבעכו"ם אפילו לדבר עבירה יש שליח. ועיין בקהילות-יעקב בגמ' מעילה (ס"י י) מה שכתב בדברי התומים.

25 בדברנו לקמן הבאנו את דברי האחרונים בביאור מחלוקתם של הרמב"ם והטור, בדין זה. ועיין באחיעזר (חאה"ע ס"י כח סק"ח) שהעיר על דברי רבינו כאן דגם לשיטת הטור יש לומר דבממונות לא בטלה השליחות, דבממונות כמו דיכול להקנות את החפץ ולמסור רשות בעלים לאחר כמו כן יש בידו למנות שליח שיהיה קנוי לו רשות

קצות חו"מ הלכות שלוחין סימן קפח החושן תשנ"ט

שלוחו כמותו, כיון דאיהו גופיה אחר שמת לית ליה רשות כלל לא בעבד ולא נאשה כמ"ש²⁷, אבל נשחטתה או נגוסס כיון דאיהו זה עבדו וזו אשתו אלא שמחוסר דעת ויד לגרש, ולכן השליח שכבר נעשה במקומו והשליח צד דעת ושלוחו כמותו, וכן נראה מדברי רש"י פ"ק דגיטין (שם יג, א) במשנה שם לא יתנו לאחר מיתה דעת והם חרש שוטה וקטן אינם נעשים זה דשליחות לא בטל אפי' אחר מות המשלח אלא משום דפקע דשליחותה ורשות יורשין, א"כ למ"ד עדיו בחתומיו זכין לו, ואם נתן לאחר בין חתימה לנתינה ומטא לבסוף ליד הראשון עדיו בחתומיו זכין לו למפרע וכמבואר פ"ק דמלועט (יג, א) וא"כ גבי עבד דזכות הוא לו לימא עדיו בחתומיו זכין לו למפרע כיון דמטא לידה לבסוף, כיון דשלוחו כמותו והרי הוא כאלו הרצ מסרו עכשיו לידו, ואי משום דכבר פקעה רשותו ונכנס לרשות יורשין, והא אפי' מכרו לאחר נמי עדיו בחתומיו זכין לו למפרע כל דמטא לידה בסוף. מיהו לפי מ"ש בטור סי' מה דלא אמרינן בשטר שחרור עדיו בחתומיו זכין לו ניחא, ועיין ש"ך (סי' מה שם, ס"ק לג), אלא דגם בשטר מתנה משמע דלא יתנו לאחר מיתה ע"ש פ"ק דגיטין (ט, ז), דפריך ומו ליכא והא איכא, האומר תנו גט זה לאשתי וכו' לא יתנו לאחר מיתה, ומשני כי קתני מלתא דליתיה בשטרות מלתא דאיתא בשטרות לא קתני, דשלחו רבנן משמיה דר' אבהו וכו' שכיב מרע שאמר כתבו ותנו מנה לפלוני ומת, אין כותבין ונותנין לאחר מיתה וכו' ואין שטר לאחר מיתה, וכתב רש"י ז"ל: ואין שטר מתנה לאחר מיתה דהא פקעה ליה רשותא דנותן ע"ש. וגבי שטר מתנה נימא עדיו

לאו בר דעת לעשות קנין וכישן דמי, וע"כ אם נעשה שליח או אם עשה כשהיה בדעת מהני, עיי"ש באורך מה שביארו בכ"ז, ולפי דבריהם רק בשוטה מהני להרמב"ם אבל במת לכו"ע השליחות בטלה ודלא כמוש"כ רבנו כאן. ובספר אבן-האזול כתב דיש לחלק דבמת לא שייך לומר דנשאר שליח דשליח הוא רק אם יכול להיות כמותו היינו כהמשלח עצמו משא"כ במת. וראה עוד מענין זה מש"כ בשו"ת בית-אפרים (אבהע"ז סי' קיא) ובחידושי כתב-סופר בגמ' גיטין (יג, ב).
27 בחידושי כתב-סופר (שם) כתב דבגט יש לדון כיון שאגידא ביה שזקוקה ליבום הוא עדיין בעלים לגרשה, וכדבריו כבר כתב בספר בית-מאיר (סי' קכא) ועיי"ש בהגהות ברון-טעם, ומש"כ בזה בספר קהילות-יעקב בגמ' גיטין (שם).
28 בהגהות ברון-טעם כאן ובספר אבן-האזול (פ"ו מהל' עבדים) תמחו על מש"כ רבינו, דהרי להדיא כתב רש"י במתניתין שם (כת, א) דהמביא גט והניחו זקן או חולה נותן לה בחזקת שהוא קיים, ולא חיישינן שמא מת ובטל שליחותו, הרי מבואר דאם אכן מת נתבטלה השליחות. ומה שהוצרך רש"י לעיל בגמ' שם (ט, א. יג, ב) לפרש משום דפקע לה רשותה וחייל רשות יורשים וכמו שהקשה כאן רבינו, כבר תירץ ע"כ באמרי-בינה (מערכת הקנינים סי' ד) דרש"י כתב כן רק בגט בשיחרור ועפ"י מה שכתב לעיל דשיחרור הוא זכות וא"כ כבר זכה מחיים ומשו"ה אינו יכול לחזור בו, אך מ"מ גיטא לא חייל עד דמטא לידה, והביאור בזה דהוי כגדר מעכשיו דמעשה הקנין נגמר עכשיו וכיון שאינו יכול לחזור בו לא איכפת לן במה שבטלה השליחות, ולכן הוצרך רש"י לומר משום דפקע רשותה וחייל רשות יורשים ואי אפשר לחול השיחרור של המשחרר,

פיתוחי חותם

אבל בגט אשה דהוי חוב ודאי דבטלה השליחות, עיין שם. ובאבן-האזול שם פירש את דברי רש"י לעיל באופן אחר דבאמת השיחרור חל מיד אך רק בתנאי דאם יבוא השטר ליד העבד שישתחרר למפרע ואילו לאחר מיתה כיון דנתבטל השטר והוי חספא בעלמא לא מקרי דנתקיים התנאי דהוי כאילו לא מטא השטר ליד העבד משום דעכשיו שהעבד הוא ברשות יורשים אין השטר כלום, ולכן הוצרך רש"י לומר דפקע רשותה דזהו כל הטעם דלא הוי שטר ולכן אין כאן קיום התנאי, אך נשאר שם בתמיהתו על דברי רבינו כאן.
29 בהגהות ברון-טעם כאן ובאבן-האזול (שם) ובאור-שמח (פ"ב מהל' גירושין) תמחו על מש"כ כאן רבינו דהרי מהתם מוכח להדיא איפכא דר' אשי אמר דאם מת שליח ראשון בטלו כולם ומר בר רב אשי אמר דלא בטלו משום דכולהו מכח הבעל קאתו, הרי מפורש דאי הוי אתו מכח השליח הוי בטלי שליחותיהו [ושם לא שייך לומר דפקיעי רשותיה דהשליח רבלא"ה אינו בעלים עליה] וע"כ דגם לדעת הרמב"ם רק בשוטה לא בטלה השליחות ובמת בטלה השליחות. ועוד תמחו דאם במת בעל פקע רשותה מה הוכיח שם מר בר רב אשי מהא דכשמת בעל בטלו כולם דמכח בעל קאתו, הרי שאני התם דפקע רשותה וכמשי"כ רבינו. ומה שהוכיח רבינו בדבריו מהמהר"ם פדוואה דהשליח הראשון יכול לבטל לשני אלמא דהוא שליח דראשון, דחו שם ראייה זו משום דאע"פ דלא הוי שלוחו אלא מכח הבעל (כדאיתא בגיטין שם) מ"מ כיון דהוא הממנה לשליח אע"ג דאחר המנוי יש לשני הכח מהבעל מ"מ כיון דהראשון הוא הממנה אתי דיבור ומבטל דיבור דדיבור ידידה יכול לבטל. והנה לקמן (סי' רמד סק"ב) כתב רבינו דגם באומר אימרו היינו דממנה שליח רק למנות

תשם קצות חו"מ הלכות שלוחין סימן קפח החושן

בחתומיו זכין לו דמהני ליה אפילו פקעה רשותא דנותן בין חתימה לנתיבה, ואפשר דסוגיא אולא למ"ד דלא אמרינן עדיו בחתומיו זכין לו והוא פלוגמא בפרק קמא דנצא-מליעא (יג, א) בין אבי לרב אסי, עיין שם³⁰.

ג) וְלֹא עוֹשִׂין שְׁלִיחַ אֶחָד הַקָּטָן ואחד הקטנה. כמז' רש"י בפרק איהו נשן (כ"מ ע"א, ב) ו"ל: קטן לית ליה שליחות דכי כתיב שליחות בגדול כתיב, ונראה למרוס שהיה הקדשו הקדש וכו' ע"ש, וקשה לי דהא דק"ל מופלא סמוך לאיש נמי תרומתו תרומה והקדשו הקדש והוא דלוריימא כדאיתא צפ' וילא דופן ע"ש, א"כ שפיר משכמת לה נראה למרוס אפי' נקטנ' 31. ונר"פ האיש מקדש (קידושין מב, א) כמז' רש"י דאין הקטן עושה שליח משום דעיקר שליחות גבי גט כתיב ושלח ושלחה, היינו בגדול,

עין לנתיבות: [ה] עיין נתיבות סק"א שחולק ע"ז.

פיתוחי חותם

עדיו בחתומיו זכין לו [הובא דבריו לעיל בסימן לט בדברי רבינו] לא קשה מיד. ובאחייעזר (אבהע"ז סי' יח סק"א) כתב דרק במכרו לאחר ס"ל לתוס' דאמרינן עדיו בחתומיו זכין לו דע"ז תתבטל המכירה, אבל ביורשים הרי רשות הנותן פקע בכל גווני, בזה לא חשיב מטי ליד המקבל שאינו מהנותן, עיי"ש. ובספר אמרי-משה (סוף סי' טז) חירץ את קושייתו של רבינו וכתב בזה"ל: ולענ"ד לא קשה מיד דכיון דבעינן מטי לידה הרי וכל זמן שלא מטי לידה יכול הנותן לחזור בו שלא יתן לו השטר ותתבטל המתנה והשיחור, ולכן כשמת יורשים היורשים את הזכות בהעבר או בהשרה שאם אינם רוצים לקיים התנאי דימטי לידה וימחו שלא יתן השטר יכולים למחות ותתבטל המתנה, וע"כ שוב לא יוכלו ליתן לאחר מיתה אף אם ירצו היורשים דימטי השטר לידה כיון דהעבר נעשה שלהם משום דבירם לבטל התנאי דלא ימטי לידה שוב אין מועיל השטר של האב לשחרר העבד של היורשים, ולא דמי למכירה דשם אין ביד הלוקח לעכב שלא ימטי לידה וכיון דמטי לידה ועדיו בחתומיו זכין לו מתבטלת המכירה מעיקרא, אבל ביורשים שיוורשים זכות החזרה הרי בידם שלא יתקיים התנאי דמטי לידה והעבד שלהם ובעי שטר שיחרור מהם ולא מהני השטר שיחרור של אביהם, ואין לומר דאם יקיימו היורשים התנאי ויאמרו ליתן לו השטר הרי נתברר דעדין בחתומיו זכין לו ומשחרר למפרע ולא ירשוהו מעולם, דזה לא מקרי קיום התנאי דבעינן מטי לידה ע"י הבעלים שנתנו השטר והכא נתקיים התנאי ע"י היורשים שהם כעת בעלים על העבד, ועל כן לא מהני עבדו"ל. ועיין בדברי התוס' בגמ' ב"מ (יט, ב, ד"ה ברייתא) דאכן מתבאר מדבריהם שם דביורשים לא שייך עדים בחתומיו זכין לו, עכ"ל. ועיין עוד מענין זה בשו"ת בית-אפרים (אבהע"ז סי' קיא).

31 עיין בספר מנחת-ברוך (סי' טז) שחירץ תמיהתו של רבנו דאע"ז דקטן מופלא הסמוך לאיש נכלל ג"כ בקרא דגם אתם, מ"מ שפיר אפשר למעט קטן משליחות בכל התורה, דילפינן מתרומה דכמו דגבי תרומה קטן שאינו יכול לתרום וליתא בתרומה דנפשיה [דהיינו פחות ממופלא הסמוך לאיש] אינו

שליח אע"ג דהשליח לא ניתן לגירושין, מ"מ יכול לבטל את השליח השני, והנתיבות שם חלק עליו וכתב דאחרי שכבר מינה שליח פסקה שליחותו, וברעת רבינו שם על כרחך צריך לומר כמו שכתבו האחרונים דאף שכבר אינו שליח מ"מ כיון דהוא הממנה אחי דיבור ומבטל דיבור, וא"כ צ"ע מה שהוכיח רבינו כאן דהוא שלוחו דראשון דהא באומר אימרו ודאי הרי שליח של הבעל ומ"מ כתב לקמן דיכול לבטל, וצ"ע.

30 עיין בספר אור-שמח על הרמב"ם (פכ"ג מהל' מלוה) שכתב בזה"ל: ולפי דברינו אתו שפיר בס"ד, דהא כי מת לא נקרא תו ספר המקנה כלל דנפיק מרשות נותן ונעשה ליורשים, וא"כ אם לא נאמר עדיו בחתומיו זכין לו דתו נשאר ספר של יורשים וא"כ לא מטי לידה ספר המקנה והוי כאילו מטא לידה ספר של יורשים, האם יוכלו עדי חתימה לזכות לו ע"י דמטא לידה ספר של יורשים ונייר בעלמא. וכיון דבלא הזכיה למפרע פקע מאתו רשות דנותן והוי של יורשים תו לא מטא לידה אפטר דילהו ואין זכין לו העדים כלל כיון דלא זכה בהשטר דהשטר הוא של יורשין ופקע שליחותו דמאן שויניהו שליח על ממון היורשים, ואיך יעשה אותו שליח על השטר שהוא של יורשים לזכות לפלוני ולבחר כן יזכו לו בחתימתו. הגע בעצמך לרב אסי האם זכה בהנייר כיון שהוא של יורשים, כן לאביי לא אמרינן עדיו בחתומיו זכין לו דכיון שהגיע ליד המקבל בציווי הנותן אותו השטר שהוא עכשיו של יורשים לא הוי קנין כלל ולא מטא לידה כלל, עכ"ל. אך עיין בפר"ח (סי' קכ) שסובר דמהני ג"כ הנייר של שליח, ולפי"ז הדרא קושייתו של רבינו דבכה"ג שהנייר יהיה של השליח, יהי השיחור למפרע.

ועיין בזה עוד בשיעורי הג"ר שמואל רוזובסקי בגמ' גיטין (אות רמב) שהקשה דלפי מה שכתב רש"י לעיל בגמ' שם (ט, א) דהשיחורו חל כבר לענין שאינו יכול לחזור בו ורק שעדיין לא משחרר בזה, קשה דנימא עדיו בחתומיו זכין לו למפרע. והנה כל קושייתו של רבינו היא רק לדברי התוס' וש"ר דסברי דגם אם מכר לאחר לפני שמטא לידה אמרינן עדיו בחתומיו זכין לו, אבל לדעת הרי"ף בגמ' בבא-מציעא (שם) שכתב דאם מכר לאחר לפני שמטא לידה לא אמרינן